

Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus: Aikuisten maahanmuuttajien sosiaalinen kotoutumisen tuki opiskeluaikana

Rita Katona & Terhi Pirhonen

2023 Laurea

A decorative horizontal bar at the bottom of the page, divided into three segments of different colors: pink, blue, and teal.

Laurea-ammattikorkeakoulu

Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus: aikuisten maahanmuuttajien sosiaalinen
kotoutumisen tuki opiskeluaikana

Rita Katona & Terhi Pirhonen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2023

Rita Katona & Terhi Pirhonen

Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus: aikuisten maahanmuuttajien sosiaalinen kotoutumisen tuki opiskeluaikana

Vuosi

2023

Sivumäärä 61

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, minkälaista sosiaalista kotoutumis- ja opinto-ohjausta Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opiskelijoille on tarjolla. Opinnäytetyön tavoitteena oli koota yhteen tietoa eri ammattilaisten tekemästä verkostoyhteistyöstä. Opinnäytetyössämme verkosto käsitti Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen, Hyvinkään kaupungin työllisyyspalvelut sekä Hyvinkään maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut. Haastateltavat asiantuntijat rajattiin kolmeen tahoon, jotta tutkimuksemme laajuutta oli helpompi rajata. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen kanssa, jossa meneillään olevaan Ohjauksella onnistut- hankkeeseen tutkimustyömme saatiin luontevasti liitettyä.

Opinnäytetyö tehtiin laadullisena tutkimustyönä. Siinä selvitettiin, millaisia kokemuksia lehtoreilla ja muilla ammattilaisilla oli aikuisten maahanmuuttajien tarvitsemasta sosiaalisesta tuesta opiskelujen aikana. Laadullisen tutkimusnäkökulman tavoitteena oli saada keskustelua aikaan nykytilanteesta ja tuoda uusia, erilaisia näkökulmia pohdittaviksi. Varsinaisena tiedonkeruumenetelmänä olivat haastattelut. Kolme henkilöä haastateltiin lähiyksilöhaastatteluina. Näin heidän oman äänensä ja kokemuksensa tuli kuuluviin paremmin verrattuna etähaastatteluun tai ryhmähaastatteluun. Olemme havainnoineet sosionomiopintojemme aikana tehdyissä työharjoitteluissamme aikuisten maahanmuuttajien senhetkisiä elämäntilanteita. Näitä kokemuksiamme ja havaintojamme on tuotu mukaan opinnäytetyön analyysissä ja tulosten pohdinnassa. Tietopohjanamme toimi alan kirjallisuus. Maahanmuuttajia käsittelevä tietokirjallisuus oli osaltaan opinnäytetyöhön vanhentunutta ja päivitettyä tietoa löytyi valitettavan suppeasti.

Tutkimuksemme keskeisinä tuotoksina selvisi, että opinto-ohjauksen määrä oli riittämätöntä osalle opiskelijoista heidän tarpeeseensa nähden ja osa opiskelijoista tarvitsisi lisää kotoutumishjauksen antamaa tukea. Verkostoyhteistyön vahvistaminen, opiskelijoiden oppimisen riittävän etenemisen tiiviimpi seuranta ja siihen tarvittaessa puuttuminen huomattiin tärkeäksi. Tutkimuksemme myötä löytyneet ongelmat ovat ratkaistavissa, mutta se vaatii tiiviimpää verkostoyhteistyötä tutkimuksessamme mukana olleiden tahojen kesken ja lisäystä aikuisten perusopetuksen henkilöstöresursseihin, esimerkiksi kotoutumiseen perehtyneen koulunkäynninohjaajan saaminen lehtoreiden ja opiskelijoiden tueksi.

Jatkokehittämissä olisi tärkeää haastatella itse opiskelijoita tulkin avustuksella ja selvittää, minkälaista tukea he ovat saaneet ja millaista tukea he kaipaisivat. Tämä jäi valitettavasti tutkimuksestamme pois, sillä tulkinkäyttö olisi ollut välttämätöntä ja se puolestaan olisi vaatinut rahallisia resursseja.

Asiasanat: aikuisten perusopetus, maahanmuuttaja, sosiaalinen tuki, kotouttaminen, opinto-ohjaus

Rita Katona, Terhi Pirhonen

Basic education for adults at Hyvinkää upper secondary school: social integration support for adult immigrants during studies

Year

2023

Pages

61

The purpose of the thesis was to explore what kind of social integration and study guidance there is for adult students in basic education at Hyvinkää upper secondary school. The aim of the thesis was to gather information about the network cooperation of different professionals. In the thesis, the network comprised Hyvinkää upper secondary education for adults, the employment services of the city of Hyvinkää, and guidance and counselling services for immigrants in Hyvinkää. The number of interviewed experts was narrowed down to three as it was easier to control the scope of the research. The thesis was carried out in cooperation with “Succeed with guidance”, an ongoing project by Hyvinkää upper secondary school’s basic education for adults.

Qualitative methods were applied to examine what kind of social support lecturers and other professionals had noticed the adult immigrants need during their studies. The goal of the qualitative research perspective was to create a discussion about the current situation and bring new, different perspectives into consideration. The actual method to collect data was the interviews. Three persons were interviewed in one-on-one interviews. This way their own voice and experience could be better heard compared to a remote interview or a group interview.

During the internships of our studies, the current life situations of adult immigrants were observed. In our thesis, our experiences and observations were included into the analysis and reflection of the results. The theoretical basis focuses on literature of this specific field. The sources on immigrants were partly out of date and, regrettably updated information was limited.

The study revealed that - compared to their needs - the amount of study guidance was insufficient for some students. Some of the students would also benefit from additional integration guidance. Strengthening network cooperation, closer monitoring of the adequate progress of students’ learning and, if necessary, intervening in it, were found to be important. The problems found can be solved but it requires closer cooperation between the parties involved, and an increase in the human resources of basic education for adults, for example getting a special needs teaching assistant familiar with integration to support lecturers and students.

For further studies, it would be important to interview the students to find out what kind of support they have received and what kind of support they would need. In this study, interviews were omitted as using an interpreter would have required financial resources.

Keywords: : basic education for adults, immigrant, social support, integration, study guidance

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus	9
2.1	Perusopetuksen vaiheet.....	9
2.2	Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma	10
2.3	Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen selvitys	12
3	Opinnäytetyön tutkimuskysymykset.....	13
4	Opinnäytetyön aiheeseen liittyvät keskeiset käsitteet ja tietoperusta	14
4.1	Maahanmuuttaja, pakolainen ja turvapaikanhakija.....	14
4.2	Kotouttaminen ja kotoutuminen.....	17
4.3	Kotoutumisohjaus versus sosiaaliohjaus	19
4.4	Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä työllisyyspalvelut.....	20
4.5	Opinto-ohjaus aikuisten perusopetuksessa	21
5	Aikaisemmat tutkimukset liittyen aikuisten perusopetukseen.....	24
6	Opinnäytetyön toteutus.....	25
6.1	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät.....	25
6.2	Aineiston kerääminen	26
6.3	Aineiston analysointi	29
7	Tulokset.....	34
7.1	Haastateltavat	34
7.2	Kotoutumisohjauksen verkostoyhteistyön kehittämistä edistävät tekijät.....	34
7.3	Kotoutumisohjauksen verkostoyhteistyön kehittämistä rajoittavat tekijät.....	36
7.4	Kotoutumisohjauksen kehittämistä edistävät tekijät	38
7.5	Kotoutumisohjauksen kehittämistä rajoittavat tekijät	40
7.6	Opinto-ohjauksen kehittämistä edistävät tekijät	43
7.7	Opinto-ohjauksen kehittämistä rajoittavat tekijät.....	44
8	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	46
9	Johtopäätökset.....	47
10	Kehittämisehdotuksia	49
11	Työelämäkumppanin kiitokset ja palaute	51
12	Itsearviointi.....	52
	Lähteet	53
	Kuviot.....	57

1 Johdanto

Opinnäytetyö sai alkunsa siitä, että olemme molemmat kiinnostuneita työskentelemään maahanmuuttajien kanssa. Olemme tehneet työtä maahanmuuttajien parissa aikuisten perusopetuksessa, ohjaajana alakoulun valmistavalla luokalla sekä kouluvalmentajana valmistavilla peruskoulun luokilla. Olemme näiden työelämäkokemusten kautta huomanneet, että monet maahanmuuttajat eivät löydä paikkaansa yhteiskunnassa. Moni maahanmuuttaja on kertonut, että suomalaisen ystävän löytäminen on lähes mahdotonta, joten heidän kielitaitonsa ei pääse luontevasti kehittymään arjessa ja heikko kielitaito vaikeuttaa omien ja perheen asioiden hoitoa. Monilla on haasteita päästä eteenpäin opinnoissa ja joitakin uhkaa jopa maasta poistaminen, sillä kotoutumisajalla ollessa tulee hankkia sekä koulutus että työpaikka, jotta oleskelulupaperusteet täyttyvät. Moni on vaarassa pudota yhteiskunnan ulkopuolelle ja joutua syrjään yhteiskunnan sosiaalisesta tuesta, jos ammattilaiset ja eri tahot eivät ohjaa ihmisiä sujuvasti eteenpäin. Koimme aiheen kiinnostavaksi myös sen ajankohtaisuuden takia. Tällä hetkellä puhutaan paljon segregatiosta ja tutkimuksemme myötä toivomme nostavamme sellaisia asioita esiin, joilla voidaan konkreettisesti vähentää tai jopa estää maahanmuuttajien jäämistä yhteiskunnan ulkopuolelle. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina tiedämme, että ihmisen tukeminen on kokonaisvaltaista ja moniammatillinen yhteistyö sekä verkostotyö ovat avainasemassa kotoutumisen ja maahanmuuttajan koulutus- ja ammattiuran etenemisessä. Koemme, että tietoa ja osaamista on paljon, mutta verkostoyhteistyön kehittäminen parantaisi maahanmuuttajien etenemistä heidän elämässään sekä yhteiskuntaan kotoutumista.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, minkälaista sosiaalista kotoutumis- ja opinto-ohjausta Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opiskelijoille on tarjolla. Opinnäytetyön tavoitteena on koota yhteen tietoa eri ammattilaisten tekemästä verkostoyhteistyöstä. Meidän opinnäytetyössämme verkosto on Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus, Hyvinkään kaupungin työllisyyspalvelut sekä Hyvinkään maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut. Tutkimme, kuinka aikuisia maahanmuuttajaopiskelijoita tuetaan uudistetussa kotoutumislaissa ja TE24-uudistuksessa määritetyillä tavoitteilla. Selvitämme, minkälaista sosiaalista tukea etenkin päättövaiheen opiskelijoille on tarjolla, sillä opiskelijat, jotka eivät hae tai pääse jatkokoulutukseen, olisi suositeltavaa hakeutua työelämään perusopetuksen jälkeen.

Olemme haastatelleet alan ammattilaisia, jotta saisimme selville mikä on tämänhetkinen tilanne: mitkä asiat toimivat ja mihin haluttaisiin parannusta. Teemme yhteistyötä Hyvinkään lukion Ohjauksella onnistut -hankkeen kanssa. Yhteistyö tarkoittaa sitä, että olemme säännöllisesti pitäneet yhteyttä toisiimme ja kertoneet kuinka opinnäytetyömme etenee.

Yhteistyö on sisältänyt yhteisiä tapaamisia ja keskusteluja ennen haastattelujen aloittamista ja niiden jälkeen. On odotettavissa, että Hyvinkään lukio saa tärkeää tietoa verkostohaastattelujen kautta ja se voi hyödyntää opinnäytetyössä esille tulleita kehitysideoita. Tämän avulla Hyvinkään lukio voi tehostaa aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvää opettamista, kohdentaa annettavaa tukea, opinto-ohjausta sekä verkostoyhteistyötä. Haastattelun kautta tulleiden vastausten avulla voidaan hahmottaa ja ymmärtää paremmin maahanmuuttajien kohtaamia arkisia haasteita, mahdollisia esteitä ja ajatusta siitä, kuinka paljon heiltä vaaditaan eri asioita kotoutumisajalla eri tahoilta ja kuinka paljon sosiaalista tukea he tarvitsevat opiskelun ohella. Toivomme työmme lisäävän ymmärrystä siitä, kuinka tärkeää ammattilaisten välinen yhteistyö on maahanmuuttajien tukemisessa ja kuinka eri tahot voivat hyödyntää toistensa osaamista kotoutumisen edistämisessä.

2 Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus

Opinnäytetyömme työelämäkumppani on vuonna 2018 perustettu Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus. Teemme opinnäytetyössämme laadullista tutkimustyötä, joka tukee Hyvinkään lukion Ohjauksella onnistut -hanketta. Hankkeen tavoitteena on kehittää erityisesti maahanmuuttaja-aikuisopiskelijoiden opinto-ohjausta ja kartoittaa minkälaista sosiaalista ja kotoutumisen tukea opiskelijoille on tarjolla opintojen aikana. Käytämme tutkimuksessamme aikuisten perusopetuksesta lyhennettä AIPE.

Hyvinkään lukio on 900 oppilaan lukio, jossa on lisäksi kolme aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen ryhmää. Aikuisten perusopetus on tutkintotavoitteinen ja tarkoitettu yli 17-vuotiaille aikuisille, joilla ei ole peruskoulutasoisia opintoja omasta aiemmasta kotimaastaan tai Suomesta. Lisäksi se on suunnattu heille, joilla on jonkin verran tai riittävästi peruskoulutusta takana, mutta suomen kielen taito ei ole riittävä jatkaa opintoja Suomessa. (Hyvinkää 2022; Hyvinkää 2023.) Hyvinkään aikuisten perusopetuksessa opiskelee ikäjakaumaltaan kirjava oppilasryhmä 17-vuotiaista yli 50-vuotiaisiin ja taustat ovat hyvin erilaisia, mutta kaikki opiskelijat ovat tulleet pakolaisina Suomeen. Opiskelijoita on tällä hetkellä noin 50.

2.1 Perusopetuksen vaiheet

Opetushallituksen mukaan aikuisten perusopetus sisältää kolme eri vaihetta: lukutaitovaihe, alkuvaihe ja päättövaihe. Aikuisten perusopetuksen alkuvaihe kestää noin 1,5 vuotta. Sen kesto riippuu opiskelijan taitotasosta ja etenemisestä. Tarvittaessa opiskelijan oma opintosuunnitelma sisältää luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Mikäli opiskelija tarvitsee alkuun

lukuvaiheen, sen voi suorittaa Hyvinkään Opistossa ja se kestää noin yhden vuoden. Mikäli alkuvaiheessa opiskelijan taidot ja opinnot sujuvat ja etenevät hyvin, opiskelija voi siirtyä päättövaiheeseen. Päättövaihe kestää noin 1,5-2 vuotta. Päättövaiheessa kaikki oppiaineet opiskellaan suomeksi ja opiskelutahti on nopea, joten opiskelijan opiskeluvaiheiden pitää olla riittävät. Päättövaiheeseen voi tulla suoraan ilman alkuvaihetta, mikäli henkilöllä on aiempia opintoja riittävästi ja riittävä suomen kielen taito. Sekä lukutaitovaiheessa että alkuvaiheessa ja päättövaiheessa opetetaan yhteiskuntatietoutta ja kulttuurituntemusta sekä opinto-ohjausta ja työelämätaitoja. Perusopetusta ei tarvitse suorittaa kokonaan, vaan opiskelijan opintoja yksilöllistetään eri vaiheissa. Opinnot voi suorittaa joustavasti kokopäiväisesti tai osa-aikaisesti. Alkuvaiheen opetuksen rooli yhteiskunnallisesti on ehkäistä syrjäytymistä. (Hyvinkää 2022; Opetushallitus 2018; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Aikuisten perusopetukseen on sisällytetty vuodesta 2018 lähtien luku- ja kirjoitustaidon koulutusta kotoutumiskoulusta sekä valmistavaa opetusta. Opetusta tarjotaan Suomeen tulleille maahanmuuttajille, jotka eivät ole saaneet peruskoulutodistusta oppivelvollisuusikänsä mennessä valmiiksi tai heidän valmiutensa ovat jääneet perusopetuksen aikana heikoiksi. Kohderyhmänä ovat suomalaisten lisäksi 17-25-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset henkilöt, jotka eivät voi osallistua ikänsä puolesta oppivelvollisuusikäisille tarkoitettuun perusopetukseen. Aikuisten perusopetusta tarjotaan lisäksi vanhemmille maahanmuuttajataustaisille aikuisille, jotka tarvitsevat luku- ja kirjoitustaidon sekä matemaattisten aineiden lisäksi yleissivistävää opetusta. AIPE on tarkoitettu myös niille maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat perusopetuksen päättötodistuksen voidakseen hakea jatko-opintoihin. (Opetushallitus 2023a.) Aikuisten perusopetuksen kohderyhmä ei ole vain maahanmuuttajat, mutta tällä hetkellä Hyvinkään aikuisten perusopetuksessa kaikki opiskelijat ovat maahanmuuttajataustaisia ja tässä opinnäytetyössämme puhumme sen vuoksi kohderyhmästä maahanmuuttajina. He eivät myöskään ole vain hyvinkääläisiä, vaan opiskelijoita tulee myös lähikunnista. Osa AIPE:n opiskelijoista on suorittanut kotoutumiskoulutuksen ennen AIPE:en siirtymistä.

2.2 Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaa päivitettiin vuonna 2018, koska kasvavien turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien heterogeenisyyden ja erilaisten koulutustaustojen vuoksi tarvittiin konkreettisia muutoksia. Ennen vuotta 2018 Suomeen tuli valtavasti turvapaikanhakijoita, mikä osaltaan haastoi koulutuksen järjestämistä ja vaikutti siihen, että uudistuksia tarvittiin entistä enemmän. Uudistuksessa aikuisten perusopetuksen tuntijakoa muutettiin kuten myös sen perusteita ja rahoitusta. Lisäksi aiemmin työvoimakoulutuksena järjestetty luku- ja kirjoitustaidon opetus kytkettiin aikuisten perusopetuksen järjestämäksi niiden henkilöiden osalta, jotka tarvitsivat aikuisten perusopetusta. (OKM 2016; Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi 2017.)

AIPE:n perusopetuksen tehtävänä on yhteiskunnan demokraattisten arvojen esiintuominen. Näistä tärkeimpinä oikeudenmukaisuus, tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus. AIPE kasvattaa opiskelijan sosiaalista pääomaa, sillä opiskelija oppii vuorovaikutusta muiden opiskelijoiden ja opettajien kanssa ja oppii ymmärtämään ihmisten välisten yhteyksien tärkeyden kotoutumisprosessissaan. Inhimillistä pääomaa opiskelija saa pitkin opiskeluaan, kun hän huomaa konkreettisesti oppimisen vaikutuksen arjessaan. Opiskelusta saa onnistumisen kokemuksia, joka vahvistaa yksilöä huomaamaan oman mahdollisuutensa vaikuttaa omaan elämäänsä. Aikuisten perusopetuksessa on opintosuunnitelman mukaan kiinnitettävä huomiota työelämätaitoihin ja -yhteyksiin sekä tuettava opiskelijoiden valmiuksia työllistyä. Yksi tärkeimpiä tehtäviä perusopetuksella on opiskelijan kotoutuminen yhteiskuntaan tukemalla opiskelijaa saavuttamaan riittävät valmiudet niin kielellisissä kuin yhteiskunnallisissa tiedoissa ja taidoissa. (Opetushallitus 2023b.)

Aikuisten perusopetuksen järjestäjän tulee hyödyntää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa toimialueellaan. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa, ettei opiskelija syrjäydy yhteiskunnasta ja hän saa tukea yhteiskuntaan integroitumiseen sekä kotoutumiseen. Moniammatillisella yhteistyöllä varmistetaan opiskelijalle kokonaisvaltainen tuki. Lisäksi on tehtävä aktiivista yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa, etenkin maahanmuuttajataustaisen opiskelijoiden tueksi, jotta heidän työhönsä ja koulutukseen ohjautuminen on mahdollista ja sujuvaa. Oppilaitosten välistä keskinäistä yhteistyötä tarvitaan etenkin silloin, kun opiskelija siirtyy oppilaitosmuodosta tai oppilaitoksesta seuraavaan. (Opetushallitus 2023b.)

AIPE:n opetussuunnitelmassa tavoitteena on muodostaa opiskelijan osaamiselle vahva pohja, jolle hän voi rakentaa yleissivistystään ja joka näin tukee hänen maailmankuvansa avartumista. Pohja tarvitsee rakentua monialaisia tietoja ja taitoja, joita opiskelija osaa opiskelun myötä yhdistää kokonaisuuksiksi. Opetussuunnitelmassa mainitaan myös oppimisympäristön vuorovaikutteisuus, jonka tärkeys korostuu maahanmuuttajien kohdalla. Opettajan antama palaute ja opiskelijan tietoisuus siitä, että tukea on saatavilla vaikuttavat opiskelijan halukkuuteen opiskella ja hänen yleisiin asenteisiinsa yhteiskuntaa ja opiskelua kohtaan. Opetussuunnitelman mukaan opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan täytyy kirjata opiskelijan mahdollisesti tarvitsemat tukitoimet sekä tarkemmin eriteltyinä millaista tukea missäkin oppiaineissa tarvitaan. Opiskelijalle tulee järjestää opetusta ja tukea niin, että huomioidaan jo heidän olemassa olevat vahvuutensa ja se, millaisia tarpeita opiskelijalla on kehittyäkseen opinnoissaan. Jokaiselle pitää antaa mahdollisuus edistyä opinnoissaan ja kasvaa oppijana hänen omat lähtökohtansa huomioiden. Myös koulun henkilökunnan osallistaminen oppilaiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen luo oppimista tukevaa ilmapiiriä. (Opetushallitus 2023b.)

Opinto-ohjauksessa tuetaan opiskelijan ammatillisia valmiuksia ja opiskelija tekee itselleen urasuunnitelman. Työhön tutustumisen avulla opiskelija saa tietoa osaamisestaan ja oppii suomalaisesta työelämästä. Urasuunnitelmaan sisällytetään tavoitteita ja niiden saavuttamiseen tarvittavia toimenpiteitä. Opinto-ohjausta eriytetään henkilön omien kiinnostuksen kohteiden ja muiden asioiden osalta, kuten harrastukset ja elämäntilanteeseen vaikuttavat asiat. (Opetushallitus 2023b.)

Virallisen opetussuunnitelman lisäksi kouluissa on läsnä piilo-opetussuunnitelma. Koulupäivien aikana maahanmuuttaja havainnoi koulu yhteisön asenteita ja arvoja erilaisissa koulun järjestämissä tapahtumissa ja juhlissa. Välitunneille ja ruokailuun osallistuessaan hän oppii kyseisiin tilanteisiin liittyvät sosiaaliset normit. Näillä itse opetuksen ulkopuolella opituilla taidoilla on suuri merkitys maahanmuuttajien kotoutumisessa. (Klemelä, Tuittu, Virta & Rinne 2011, 24.)

2.3 Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen selvitys

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi teki vuonna 2020 selvityksen aikuisten perusopetuksesta, jossa tuli esille se, että opettajat pitivät opetussuunnitelman sisältöjä ja tavoitteita osaltaan liian vaativina suhteessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osaamistaitoihin sekä opiskelunvalmiuksiin ja opiskeluaikaan. Aikuisten perusopetuksen ei koettu olevan hyvä vaihtoehto hitaammin edistyville opiskelijoille, joilla oli heikko kielitaito. Etenkin lukutaitovaiheessa olevat opiskelijat tarvitsevat pienryhmäohjausta sekä riittävän pitkäkestoista yksilöllisempää opetusta. Lukutaito-opetuksen järjestäjä ei saa tällä hetkellä korvausta hylätyn kurssin uusimisesta, kun taas aikuisten perusopetuksessa rahoitus saadaan, vaikka opiskelijat joutuisivat kertaamaan kursseja. (Kotoutuminen 2023d.)

Karvin (2020) selvityksen mukaan koettiin, että aikuisten perusopetuksen profiilia tulee vahvistaa ja tarkistella sen sopivuutta eri-ikäisille, jotka tarvitsevat yleissivistävää koulutusta sekä etenkin heille, joilla on heikot perustaidot. Tärkeänä nähtiin, että aikuisten perusopetuksen tavoitteet ovat selkeästi erillään verrattuna vapaan sivistystyön lukutaitokoulutukseen sekä kotoutumiskoulutukseen. Alueellisen yhteistyön kehittäminen nähtiin tärkeänä, jotta jokaiselle opiskelijalle löytyy itselleen sopiva koulutuspolku. Kansallisesti on tärkeää vahvistaa aikuisten perusopetuksen järjestäjien yhtenäistä näkemystä koulutuksen toteutuksesta, sisällöistä, arvioinneista sekä kohderyhmästä. Opintojen loppuvaiheessa tehdään yhteistyötä kunnan, TE-toimiston ja muiden ohjaavien tahojen kanssa. Oli koettu, että monella opiskelijalla elämänhallinnan haasteet ja opiskelunvalmiudet olivat niin heikot, että oppiminen opintojen alkuvaiheessa oli haastavaa. Opettajille ja oppilaitoksille oli epäselvää millainen osaamisen taso alkuvaiheen jälkeen pitäisi saavuttaa. Arviointiehdotuksessa suositeltiin, että opiskelijan osaamisen taso arvioidaan ennen

päättövaiheeseen ohjaamista ja arvioinnin tekevät koulutuksen järjestäjät. Opiskelijalle on varmistettava opettajan ja koulutuksen järjestäjän puolelta oman tasoinen opiskelu henkilökohtaistamiseen perustuen. Valtionosuudessa on tietty määrä rahoitusta kursseja varten ja hylätyt kurssisuoritukset kuluttavat tätä opiskelijakohtaista valtionosuudella rahoitettujen kurssien määrää. Arvioinnissa huomattiin, että koulutuksen rahoitusta on syytä kehittää, että myös hitaammin oppivat voivat opiskella aikuisten perusopetuksessa. Todettiin myös, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulee huomioida ohjauksesta tulevat kustannukset. Koettiin myös, että yhteistyö eri toimijoiden ja aikuisten perusopetuksen järjestäjien välillä on tärkeää, jotta opiskelijan ohjaaminen jatkokoulutukseen on sujuvaa ja etenkin siirtymävaiheissa tiedonkulku on riittävää. (Aikuisten perusopetus webinaari 7.9.2020.)

3 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten aikuisten perusopetuksessa voisi kehittää opiskelijoiden kotoutumista tukevaa verkostoyhteistyötä?
2. Millä tavalla aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden kotoutumishajausta voisi kehittää?

Kysymykset löytyvät eriteltyinä eri toimijoille otsikolla "Haastattelukysymykset" kohdasta liitteet 1-3. Kysymyslomakkeet toimivat meidän muistilistanamme ja ohje- sekä teemarunkona haastatteluja varten. Näiden kysymysten lisäksi kysyimme haastatteluissa tarkentavia kysymyksiä, mutta aiheet pysyivät samoina.

Halusimme saada selvyyttä AIPEn opiskelijoille tarjolla olevasta sosiaalisesta ja kotoutumista edistävästä tuesta ja sen riittävydestä yllä olevien tutkimuskysymysten avulla. Sosiaalisen kotoutumisen tuella tarkoitamme tukea, jota perinteisesti koulusosiaalityö on tarjonnut opiskelijoille. Rinnalla kulkemista ja ymmärtämistä, arkea tukevaa vuorovaikutusta ammattilaisten kanssa niin, että opiskelija saa rohkeutta ja voimia selvitä kokemistaan haasteista. Sen on tarkoitus olla matalan kynnyksen tukea ja keskusteluapua, joka tarvittaessa ohjaa opiskelijan laajemman avun ja tuen piiriin. Maahanmuuttajat ovat asiakasryhmänä siitä erilainen ryhmä, ettei heillä välttämättä ole tietoa Suomessa saatavilla olevasta tuesta ja avusta, joten heille olisi tärkeää kertoa heti alusta alkaen mitä tukea heidän on mahdollista saada kotoutumisen eri vaiheissa ja mistä sitä on saatavilla.

Lisäksi halusimme selvyyttä siihen, miten Hyvinkään työllisyyspalvelut sekä Hyvinkään maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut voivat auttaa opiskelijoita sekä AIPEn opettajia erilaisissa asioissa, joita he kohtaavat maahanmuuttajien opintojen aikana. Meitä

kiinnosti, millaista verkostoyhteistyö oli ja kuinka paljon he kehittivät toimintaa eri toimijoiden kesken. Etsimme opinnäytetyössämme myös vastausta siihen, miten perusopetuksen suorittanutta aikuisopiskelijaa voidaan tukea tehostetun työllistymisen avulla, jotta he työllistyisivät.

Halusimme tutkimuksemme sekä Ohjauksella onnistut -hankkeen ohella selvittää, kuinka opiskelijoiden ohjausta ja tukemista voisi kehittää. Myös kotoutumisohjauksen kehittäminen on tärkeää, jotta aikuisopiskelijat hyötyisivät mahdollisimman paljon heille suunnatuista palveluista.

4 Opinnäytetyön aiheeseen liittyvät keskeiset käsitteet ja tietoperusta

Seuraavassa käymme läpi opinnäytetyömme tutkimuksessa olevia keskeisimpiä käsitteitä ja avaamme niitä teorian pohjalta. Keskeisiä opinnäytetyömme käsitteitä ovat maahanmuuttaja, pakolainen, turvapaikanhakija, kotouttaminen, kotoutumisohjaus, kotoutuminen, opinto-ohjaus, sosiaaliohjaus, maahanmuuttajien neuvontapalvelut, työhönvalmentaja ja työllisyyspalvelut.

Puhumme opinnäytetyössämme opiskelijoista, mutta taustatiedoksi halusimme mainita, että AIPEn opiskelijat ovat pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Tutkimme eri viranomaisten tekemää kotouttamista, millaista kotoutumisohjausta opiskelijat saavat ja kuinka kotoutumista edistetään. Selvitämme opiskelijoiden saaman opinto-ohjauksen riittävyttä ja avaamme sosiaaliohjauksen käsitettä selvennykseksi siitä, kuinka se eroaa kotoutumisohjauksesta. Tarkastelemme myös, millaista koulusosiaalityötä aikuisten perusopetuksessa on, onko sille tarvetta ja olisiko sitä mahdollista lisätä. Maahanmuuttajien neuvontapalvelut ja työllisyyspalveluiden työhönvalmentaja tekevät kotouttamistyötä, jota avaamme haastatteluissamme.

4.1 Maahanmuuttaja, pakolainen ja turvapaikanhakija

Opinnäytetyömme henkilökohderyhmässä on kotoutumisajalla olevat maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee toisesta maasta kansainvälistä suojelua ja oleskelulupaa vetoamalla vaaraan tai vainoon kotimaassaan tai muussa pysyvässä kotimaassa. Pakolainen on henkilö, jolle on jo myönnetty turvapaikka jostakin valtiosta. (Sisäministeriö 2023.) Kotoutumisajalla heidän tukena on maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä TE-palvelut ja kaupungin työllisyyspalvelut siinä vaiheessa, kun henkilöt ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi tai ryhtyvät opiskelemaan omaehtoisesti tai työvoimakoulutuksessa. Meidän kohderyhmämme

aikuisilla on kaikilla erilainen tausta ja lähtökohdat, joten emme voi suoranaisesti puhua heistä yhtenä ryhmänä, mutta opinnäytetyössämme käytämme heistä nimeä opiskelija. Tutkimuksemme tavoitteena on koota yhteen tietoa asiantuntijoiden haastatteluista ja kaikki haastattelut liittyvät yksinomaan maahanmuuttajien tukemiseen.

Maahanmuutto on vastaanottavan maan näkökulmasta ihmisten liikkumista maasta toiseen ja tarkoituksena on muuttaa. Lähtömaassa sama tarkoittaa sitä, että maasta muutetaan pois. Maahanmuuttajia erotellaan yleensä oleskeluluvan oikeuden sekä maahantulon syyn ja tavan perusteella. Oleskeluluvan perusteet voivat kuitenkin muuttua välillä ja maahanmuuttajien ryhmässä on toisistaan erilaisia elämäntilanteita. Ihminen voi olla joko samanaikaisesti tai erivaiheissa työntekijä, perheenjäsen, opiskelija ja kansainvälisen suojelun hakija. Kansainvälistä suojelua hakevat erottuvat ilmiönä laajemmin kuin heitä todellisuudessa on. Vuonna 2019 myönnettiin kansainvälisen suojelun perusteella oleskelulupa alle 3000 henkilölle, kun taas opiskelun perusteella yli 5000, perhesiteen perusteella yli 10 000 ja työnteon perusteella noin 9500. Vuonna 2019 nettomaahanmuutoksi jäi noin 15 000 henkeä, kun vähennettiin maasta muuttaneiden henkilöiden määrä maahan muuttaneiden määrästä. (Juvonen 2021, 1.)

Suomeen muuttaa ihmisiä töihin, parisuhteen myötä sekä opiskelemaan. Vain pieni osa heistä on pakolaisia ja turvapaikanhakijoita, joihin opinnäytetyömme kohderyhmä kuuluu. Turvapaikanhakijoiden sekä pakolaisten kielenoppimisesta ja kielenkäytöstä on vielä suhteellisen vähän tutkimustietoa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Kotoutumisen onnistumisella on suoranaisesti vaikutusta maahanmuuton seurauksiin yhteiskunnassa. Suomeen saapuva ihminen kohtaa uuden kielen ja joutuu selviytymään monenlaisissa arkisissa tilanteissa, kuten asioimaan eri virastoissa, hoitamaan mahdollisesti lapsen kouluasioita tai käymään ruokaostoksilla kaupassa, jossa ei ole hänelle yhtään tuttua tuotetta. Kun maahan muuttanut pääsee luomaan kontakteja suomalaisiin ihmisiin, hänen arkensa muuttuu tapaamiensa ihmisten ja käymiensä keskustelujen myötä. Kaikki erilaiset kohtaamiset eri palvelujen kautta vaikuttavat siihen millainen käsitys hänelle muodostuu osallisuudesta yhteiskunnan jäsenenä. (Lilja, Eilola, Jokipohja & Tapaninen ym. 2019, 11-12). Tämä osuus kuuluu tutkimuskysymyksiimme siltä osin, että aikuisten perusopetuksen yhtenä osa-alueena on opettaa opiskelijalle yhteiskunnallisia asioita ja tukea häntä kotoutumisessa uuteen asuinmaahansa. Tällä hetkellä Hyvinkään AIPEn opiskelijat ovat koulussa omassa ryhmässään eikä heillä ole juurikaan kontakteja muihin suomalaisiin, jotta he pääsisivät käyttämään suomen kieltä.

Meillä kaikilla on toisistamme erilainen persoona ja sietokyky ja tämä on hyvä muistaa myös maahanmuuttajien kohdalla. Muutosten keskellä toiset pääsevät helposti arkeen kiinni, löytävät työpaikan ja oppivat sitä kautta kielen ja luovat itselleen sosiaalisen verkoston. Joku

toinen voi tarvita enemmän aikaa ja tukea arjessa selviämiseen ennen kuin voi ajatellakaan töihin lähtemistä. Suomessa, kuten monen muunkin maan kotouttamispolitiikassa ensisijaisena asiana nähdään, että maahan tullut henkilö oppii maan kielen. Vuoden 2014 UTH-tutkimuksessa (ulkomaalaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointitutkimus) on todettu, että lähes joka neljäs ulkomaalaistaustainen kertoi kielitaitonsa edistyneen ja lähes joka viides on arvioinut oman ruotsin tai suomen kielen osaamisensa vastaavan lähes äidinkielen osaamistasoa. Huomioitavaa tutkimuksessa oli kuitenkin se, että noin neljäsosa ulkomaalaistaustaisista piti suomen tai ruotsin kielen osaamistaan korkeintaan aloittelijan tasolla. Osa oppii kielen, mutta Suomessa asuu myös ihmisiä, jotka eivät ole oppineet kumpaakaan kieltä riittävästi vuosienkaan jälkeen. Suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan sääntöjen omaksumista on vaikea mitata, sillä emme voi täysin määritellä, mitä nämä tarkoittavat ja mistä suomalainen kulttuuri suoranaisesti koostuu. (Saukkonen 2020b, 17-18; Saukkonen 2020a, 42-43.) Tämä ajatus näkyy meidän opinnäytetyömme kohderyhmässä vahvemmin, koska suurimmalla osalla heistä ei ole taustalla yleissivistävää peruskoulutusta. Heidän siihenastinen elämänsä on saattanut olla epävakaa tai jopa epäinhimillistä, eikä heillä ole ollut oikeuksia moniin suomalaisittain itsestään selviin asioihin. Kun henkilö pääsee maahan, jossa hänelle aukeaa mahdollisuus opiskella yleissivistävää koulutusta, oppia asioita sekä kehittää itseään, voi muutos olla valtava aiempaan verrattuna. Myös epävarmuus asioiden pysyvyydestä voi kuormittaa ja henkilö tarvitsee tukea jo perusarjenhallintaan. Myös ymmärrys yhteiskunnan säännöistä, työkulttuurista ja ylipäänsä suomalaisesta kulttuurista voivat vaikuttaa siihen, kuinka henkilö sopeutuu ja omaksuu asiat aikuisten perusopetuksessa.

Tutkimusten mukaan turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat kokeneet traumaattisia asioita elämässään ja monilla heistä saattaa olla huonoja kokemuksia myös viranomaisista, jolloin myös Suomessa viranomaisiin luottaminen voi olla haastavaa. Tämä kaikki vaikuttaa heidän stressinsäätelyynsä, vuorovaikutukseen ja keskittymis- sekä huomiokykyynsä. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden sosiaalisilla suhteilla on koettu olevan merkittävä rooli uusiin muutoksiin sopeutumisessa. Näitä sosiaalisia suhteita ovat omat perheenjäsenet, mutta myös viranomaiset, kuten sosiaaliviranomaiset, tulkit, opettajat ja muut kuntien ja valtion palveluiden työntekijät. Henkilön sopeutumista uuteen asuinmaahansa ja kuntaan voivat vaikeuttaa muiden ihmisten ennakkoluulot, yksinäisyys sekä tiedon puute erilaisista tukijärjestelmistä. Nämä asiat ovat haasteena myös viranomaisten ja pakolaisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, mutta parhaimmillaan vuorovaikutus voi tukea ja vahvistaa Suomeen tulleen henkilön hyväksytyksi tulemistä sekä elämänhallintaa. Sosiaalinen tuki voidaan jakaa sosiaaliseen säätelyyn, materiaaliseen tukeen, sosiaaliseen kumppanuuteen, kognitiiviseen ohjaukseen tai emotionaaliseen tukeen. (Hiitola, Anis & Turtiainen 2018, 98-100.)

Erilaisten maahanmuuttajien ja viranomaisten välisestä vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutussuhteista on jonkin verran empiiristä tutkimustietoa. Vuorovaikutussuhteen syntyminen vaatii viranomaisen ja maahanmuuttajan välille luottamusta, koettua läheisyyttä sekä merkityksellisyyttä. Maahanmuuttajien ja pakolaisten kokemukset viranomaisten kohtaamisissa saamasta sosiaalisesta tuesta vaihtelevat suuresti. Pakolaisten ja viranomaisten välistä luottamusta tutkineessa väitöskirjassa on tullut ilmi, että pakolaisten tarvitsemaa apua ei ole ollut saatavilla viranomaisuuksissa. Sosiaalinen tuki perustuu pitkälti luottamukseen ja saatu apu ja tuki lisää henkilön luottamusta eri viranomaisiin. Suomalaisen järjestelmän on myös koettu olevan puutteellinen vastaamaan etenkin pakolaisten kokemuksiin tuen tarpeisiin. (Hiitola ym. 2018, 102-103.) Tämä on hyvä ymmärtää myös meidän opinnäytetyömme kohderyhmässä, jossa on pääsääntöisesti pakolaisina Suomeen tulleita henkilöitä. Luottamussuhteen luominen vie aikaa ja epäluottamus voi pahimmillaan hankaloittaa henkilön sopeutumista. Opettajilla on merkittävä rooli luottamussuhteen luomisessa, sillä he ovat ensisijaisia viranomaisia, joita aikuisopiskelijat kohtaavat arjessaan. Muita viranomaisia ovat muun muassa maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelun viranomaiset sekä työllisyyspalveluiden viranomaiset.

Hyvinkään väestömäärä oli 31.12.2021 yhteensä 46 880 ihmistä, joista ulkomaan kansalaisia oli 2120 henkilöä eli 4,5 % ja ulkomailla syntyneiden osuus 6,4 %. Koko maan ulkomaankansalaisista Hyvinkäällä asui 0,72 % ja ulkomailla syntyneitä 0,60 %. Vieraskielisiä oli 6,8 %. Vertailun vuoksi 31.12.2018 Hyvinkään väestömäärä oli 46 470 ihmistä, joista ulkomaankansalaisia oli 1797 eli 3,9 % ja ulkomailla syntyneiden osuus 5,7 %. Kasvu on ollut melko vähäistä. (Tilastokeskus 2021; Tilastokeskus 2018.). Hyvinkää vastaanottaa ELY-keskuksen osoittamia kiintiöpakolaisia joka toinen vuosi noin 20 henkilöä, mikä on verrattain pieni määrä ja on mahdollista, että kaikki kiintiöpakolaiset eivät tarvitse aikuisten perusopetusta. (Hyvinkää 2020.) Tässä ei selviä asiakasryhmämme osuus eli kotoutumisajalla olevat maahanmuuttajat sekä aikuisten perusopetuksessa opiskelevat, mutta vertailun vuoksi maahanmuuttajien määrä Hyvinkäällä on suhteellisen pieni ja heistä vain pieni osa käy kotoutumiskoulutusta sekä aikuisten perusopetusta, joihin tutkimuksemme viittaa. Aikuisten perusopetuksessa opiskelee noin 50 opiskelijaa ja vain osa heistä on hyvinkääläisiä.

4.2 Kotouttaminen ja kotoutuminen

Kotouttaminen on työtä, jota tehdään Suomeen tulleiden maahanmuuttajien kanssa ja kotouttamiseen liittyy eri kehityskulkuja tukevat julkisen hallinnon toimenpiteet. Kotouttamisella halutaan tuoda esille sen kaksisuuntaisuutta ja sitä, että maahanmuuttajilla on heidän yhteiskunnallisten velvollisuuksiensa lisäksi myös oikeuksia. Kotoutumisen edistämistä on eri tahojen järjestämät neuvonta-, tieto- ja ohjauspalvelut sekä viranomaisten ja muiden tahojen monialainen yhteistyö. (Saukkonen 2020, 17; Kotoutuminen 2023c.) Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 8§ mukaisesti viranomaisten, kunnan sekä työ- ja

elinkeinotoimiston on ohjattava maahanmuuttajaa kotoutumista edistävissä asioissa ja palveluissa. Sama neuvontavelvollisuus mainitaan myös hallintolaissa (434/2003) ja mikäli viranomaisen ei osaa itse neuvoa asiakasta, hänen tulee ohjata asiakas viranomaiselle, jonka toimivaltaan asia kuuluu.

Kotoutumislakia uudistettiin viime vuonna ja uudistettu laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan 1.1.2023. Siinä olevaa kahta lakipykälää uudistettiin viime vuonna ja näistä uudistuksista säätää laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (1083/2022), joka tuli voimaan 1.3.2023. Uudistettu laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittelee, että aiemmin kuntien vastuulla ollut sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen siirtyy nyt hyvinvointialueiden vastuulle. Uudistetun kotoutumislain tavoitteena on vahvistaa niiden maahanmuuttajien kotoutumista, jotka ovat työvoiman ulkopuolella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä eri työnantajien, järjestöjen ja yhteistyötahojen kanssa sekä selkiyttää eri toimijoiden vastuualueita. Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (1083/2022) mukaisesti tilapäistä suojelua saavat henkilöt, jotka ovat saaneet kotikunnan, ovat kotoutumislain korvausten ja kuntaan osoittamisen palveluiden piirissä. (Kotoutuminen 2023b.) Meidän kohderyhmässämme ei ole vasta äsken Suomeen tulleita pakolaisia, vaan he ovat olleet täällä pidemmän aikaa ja heillä on oleskelulupa, kotikunta sekä oikeus opiskella omaehtoisella työttömyyspäivärahalla aikuisten perusopetuksessa. Osalla on kotoutumissuunnitelmaan suunniteltu tavoite koulutuksesta ja kielen opiskelusta.

Kaksisuuntainen kotouttaminen auttaa maahanmuuttajaa kotoutumisessa esimerkiksi niin, että kantasuomalaiset puhuvat hänen kanssaan suomea ja antavat hänelle mahdollisuuden käyttää suomea vuorovaikutustilanteissa. Hyvin usein maahanmuuttajat tuovat esiin sen, ettei heillä ole ketään, jonka kanssa he voisivat puhua suomea tai kun he puhuvat vielä hitaasti, niin vastapuoli haluaa vaihtaa englantiin. Samaa voidaan peilata työssä käymiseen, jos maahanmuuttaja ei työpaikallaan pääse riittävästi puhumaan ja käyttämään suomen kieltä, hänen kielitaitonsa ei kehity, vaikka on aktiivinen työntekijä. Opetuksessa olisi myös tärkeää huomioida monikielisten opiskelijoiden muu kielitaito ja hyödyntää suomen kielen opiskelussa jo ennestään osattua kieltä. Kaksisuuntaisessa kotouttamisessa myös yhteiskunnalla on vastuu siitä, että palvelujärjestelmät ovat yhdenvertaisia, sujuvia sekä kaikkien saatavilla ja tämä on mainittu laissa kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta. (Lilja ym. 2019, 256-257; Saukkonen 2020, 21.) Koulujen kohdalla kaksisuuntaisesta kotoutumisesta esimerkkinä toimii esimerkiksi se, että maahanmuuttajien ja heidän vanhempiensa mielipiteitä kuunnellaan, heidän annetaan esittää toivomuksia ja heille sallitaan koulun erilaisten toimintatapojen kriittinenkin arviointi. Heillä voi olla paljon annettavaa, jos koulu on osaltaan valmis kaksisuuntaiseen kotoutumiseen. (Koppinen & Pollari 2011, 22.)

Kotouttamispolitiikassa näkyvät yhteiskunnan arvostus ja arvot sekä työ-, maahanmuutto- ja koulutuspolitiikan painotukset ja linjaukset. Eri linjaukset ovat muuttuneet moneen kertaan, mutta kieli on aina ollut kotouttamispolitiikan yksi tärkeimmistä asioista. Suomen tai ruotsin kielen osaaminen työssä, koulussa ja arjessa on merkittävässä osassa siinä, että ihminen voi toimia yhteiskunnassa täysivaltaisesti. Poliitiikassa ei tueta ja tunnisteta kovin hyvin maahanmuuttajan omaa toimijuutta sekä monikielisyyttä. Jokaisella maahanmuuttajalla on oma yksilöllinen oppimis-, koulutus- ja työllistymispolkunsa ja heidän lähtökohtansa, oppimistulokset sekä tavoitteet ovat yksilöllisiä. Tämän vuoksi nämä eri osa-alueet eriytyvät jo heti alkuvaiheessa. Jos aikuisten kotouttamispolitiikassa korostetaan työelämävalmiuksia erityisen korkealle, nopean työllistymisen odotukset lisääntyvät ja taustalla olisi hyvä tällöin olla riittävä perustaitojen hallinta. (Saarinen, Nuolijärvi, Pöyhönen & Kangasvieri 2019, 257).

Hyvinkään kaupungin vuosien 2020-2023 kotouttamisohjelmassa kerrotaan, että kunnan kotouttamistyö tukee ihmisten hyvinvointia ja kotouttamistyössä tehdään yhteistyötä kaupungin muiden toimialojen kanssa. Vuonna 2019 Hyvinkään sosiaali- ja terveystalvet siirtyivät kuntayhtymälle eli nykyiselle Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Kaupunki kertoo yhteistyön olevan tiivistä. Hyvinkään kaupungin perustehtävänä on tehdä ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia edistävää työtä. Kotouttava työ on mukana kaupungin eri strategioissa ja suunnitelmissa. Osa näistä ei ole enää ajan tasalla kotouttamissuunnitelmassa, mutta ne päivitetään varmasti seuraavaan suunnitelmaan. Maahanmuuttajien integroiminen työelämään nähdään kaupungissa oleellisena asiana ja kaupunki tiivistää yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa. Tavoitteina on ollut kotoutumisprosessien kehittäminen ja palvelujen tason säilyttäminen. Alkuvaiheen kotouttamistyöstä vastaa sivistystoimen kotouttamispalvelut-yksikkö. Hyvinkään kaupunki järjestää kotouttamispalvelut vastaanotetuille kiintiöpakolaisille sekä itsenäisesti kuntaan muuttaneille kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluvan saaneille henkilöille. (Hyvinkää 2020.)

Kotoutuminen viittaa maahanmuuttajan yksilölliseen prosessiin ja tiettyyn aikaan, jona maahanmuuttaja löytää oman paikkansa toimia ja olla yhteiskunnassa. Kotoutuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan ja sen eri jäsenten kanssa. Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja voi toimia ja elää täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä tuntee itsensä vertaiseksi muiden kanssa. Lisäksi maahanmuuttaja omaksuu tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee työelämässä sekä yhteiskunnassa, kuitenkin säilyttäen myös ymmärrystä ylläpitää henkilön omaa kulttuuria ja kieltä. (Saukkonen 2020, 17; Kotoutuminen 2023c.)

4.3 Kotoutumishjaus versus sosiaaliohjaus

Kotoutumishjaus on viranomaisten suorittamaa lakisääteistä opastusta toimenpiteistä ja palveluista, jotka edistävät kotoutumista uuteen yhteiskuntaan (Kotoutuminen 2023c). Kotoutumishjaus sopii opinnäytetyöhömmme paremmin sekä kohderyhmään ja opettajien työhön. Opettajat voivat edistää opiskelijoiden kotoutumista sekä opettamalla siihen liittyviä oppiaineita ja asioita että ohjaamalla heitä oikeaan palveluun saamaan apua, jota myös hallintolain (434/2003) neuvontavelvollisuus edellyttää.

Sosiaaliohjaus on sosiaalihuoltolain mukaan neuvontaa yhteisöille, yksilöille ja perheille ja sen tarkoituksena on tukea heitä eri palveluiden käyttämisessä. Ohjauksen tavoitteena on asiakkaan vahvuuksia tukemalla voimistaa tämän omaa toimijuutta ja edistää siten hyvinvointia. Ohjaajan täytyy osata edetä ohjauksessa siten, että asiakas ymmärtää mitä tehdään ja miksi. Asiakas osallistetaan alusta alkaen omaan prosessiinsa, jolloin hän rohkaistuu käyttämään omaan potentiaaliaan ja löytää oman tiensä kohti yhteiskunnan jäsenyyttä. (Talentia 2021.) Avaamme sosiaaliohjauskäsitteen sen vuoksi, että se ei täysin liity opinnäytetyöhömmme asiakasryhmään, koska kyseessä on aikuisopiskelijat ja yhteydenotto sosiaaliohjaajaan aikuisopiskelijan asioissa vaatii aina aikuisen itsensä luvan. Lisäksi sosiaaliohjausta voi antaa vain sosiaalialan ammattilainen, joten emme voi peilata sosiaaliohjausta opettajien työhön.

Molemmat ohjaukset vaikuttavat samankaltaisilta, mutta suurin ero on annettavan tuen tyypillä. Sosiaaliohjaus on enemmän asiakkaan psyykkisten voimavarojen tukemista, kun taas kotouttamishjaus keskittyy enemmän konkreettisiin asioihin, joilla maahanmuuttajaa opastetaan asioimaan itsenäisesti virastoissa ja muissa viranomaispalveluissa. Tarkastelemme opinnäytetyössämme, kuinka kotoutumista edistävää kotoutumishjausta voisi sisällyttää aikuisten perusopetukseen. Kotoutumishjaus voisi olla sitä, että tuetaan opettajia ottamaan yhdessä maahanmuuttajaopiskelijan kanssa yhteyttä maahanmuuttajien neuvontapalveluihin ja ymmärretään, että oikeaan paikkaan ohjaaminen on tärkeää kotoutumisen tavoitteiden onnistumisen vuoksi ja varhaisen avun saamisen vuoksi.

4.4 Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä työllisyyspalvelut

Hyvinkään kaupungin maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut sijaitsevat Mosaiikissa, jossa annetaan neuvontaa ja ohjausta maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyen sekä asiakkaille, että viranomaisille ja yhteistyötahoille. Mosaiikki-talosta on muotoutunut Hyvinkäälle kotoutumisen tuen ja maahanmuuttajatyön keskus, jossa toimivat ajoittain myös vapaaehtoiset, jotka järjestävät Mosaiikki-talossa kerhoja ja kokoontumisia maahanmuuttajille ja henkilöille, jotka haluavat tutustua heihin. (Hyvinkään kaupunki 2023a; Punainen Risti 2023.)

Vuonna 2020 on valmistunut Työ- ja elinkeinoministeriön loppuselitys maahanmuuttajien matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluista. Selvityksestä käy ilmi, että Suomessa maahanmuuttajille tarkoitetut ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat hajanaisia sekä resursseiltaan että palvelutarjonnaltaan. (TEM 2020.) Hyvinkäällä maahanmuuttajien matalan kynnyksen maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut sijaitsevat kahdessa eri paikassa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen maahanmuuttajien palvelut sijaitsevat Perhekeskus Renttossa erillään Mosaiikista. (Keusote 2023.) Kokemuksemme perusteella monille on ollut haasteellista ymmärtää, miksi palvelut sijaitsevat eri rakennuksissa ja miten ne poikkeavat toisistaan. Tämä vaikuttaa myös asiakkaan asiointiin, sillä hänen tulisi löytää tieto helposti ja itsenäisesti.

Työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneiden kotouttamisesta on päävastuussa työ- ja elinkeinopalvelut (TE-palvelut). TE-palvelut vastaavat yhdessä ELY-keskusten (elinkeino-, liikenne- ja ympäristö keskuskeskukset) kotoutumista tukevien ja edistävien perusopetuksen, luku- ja kirjoitustaidon opetuksen ja työvoimapalveluiden järjestämisestä maahanmuuttajille, jotka ovat rekisteröityneet työnhakijoiksi. Kuntien ja TE-toimistojen vastuulla on järjestää kotoutumislain mukainen alkukartoitus, joka sisältää opiskelu-, työllistymis- ja muiden kotoutumisvalmiuksien arvioinnin. Mukaan lukien kotoutumissuunnitelmien laatiminen, palvelutarpeenarvioinnit ja kielitaidon kartoitus. Koulutuksen tavoitteiden saavutusta ja edistymistä olisi hyvä seurata oppilaitosten, kuntien sekä TE-toimistojen yhteistyönä. Opiskelijan siirtyminen toiseen koulutukseen tai opintoihin tulee olla mahdollista, mikäli todetaan, ettei senhetkinen valinta ole toimiva. (Hyvinkää 2020; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Työttömällä työnhakijalla, jonka työnhaku on voimassa, on oikeus osallistua työttömyysturvalla työhönvalmennuksiin. Työhönvalmentaja auttaa löytämään oikean koulutus- tai työpaikan. Hyvinkäällä työhönvalmennus on tarkoitettu vain hyvinkääläisille. Lisäksi Keski-Uudenmaan työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) on suunnattu erityisesti pitkäaikaistyöttömille ja asiakasohjauksen järjestää kunnan TE-toimisto ja sosiaalityö. (Hyvinkään kaupunki 2023b.; Hyvinkään kaupunki 2023c.)

TE-palvelut uudistavat palveluitaan TE-palvelut 2024-hankkeessa, jonka tavoitteina on vahvistaa kuntien vastuuta työllisyyspalveluissa ja hallitusohjelman työllisyystavoite. Lisäksi tavoitteena on työllisyyspolitiikan kehittäminen maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeisiin. 2021 maaliskuussa käynnistyneellä työllisyyden edistämisen kuntakokeilulla on keskeinen merkitys työttömien maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllisyyden edistämisen osalta. (TEM 2022; Kotoutuminen 2023a.) Mikäli työpaikkaa ei löydy, voi työllisyyspalveluiden kautta päästä työkokeiluun tai palkkatuettuun työhön.

Vuonna 2022 ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita kaikista työttömistä työnhakijoista oli 11 %. Pitkäaikaistyöttömyys on harvinaisempaa ulkomaalaisilla kuin suomalaisilla. Vuonna 2022 joulukuussa Uudenmaan työttömien yli 50-vuotiaiden ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä oli 4619 henkilöä, kun taas ulkomaalaisia yli 50- vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä oli 5644. Pitkäaikaistyöttömien määrä on lähtenyt laskuun. Perusasteen koulutuksen saaneiden ulkomaalaisten määrä Uudellamaalla oli vuonna 2022 joulukuussa 22 % ja tuntemattomalla koulutusasteella 28 %. Aktiivisten työttömyyspoliittisten palveluiden piirissä oli joulukuussa vuonna 2022 ulkomaalaisia naisia 43,1 % ja miehiä 33,1 %. Hyvinkäällä kaikkien työttömien työnhakijoiden määrä helmikuussa 2023 oli 2293, jossa ei ole eritelty ulkomaalaisten määrää. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2023; Työ- ja elinkeinopalvelut 2023.)

4.5 Opinto-ohjaus aikuisten perusopetuksessa

Aikuisten perusopetuksessa jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa jäsennetään tavoitteet ja suunnitelman avulla opiskelijaa ohjataan, jotta hänen tietonsa ja taitonsa kehittyvät. Suunnitelmaa tehdessä tulee ottaa huomioon opiskelijan aiempi kokemus ja osaaminen sekä hänen opiskeluvalmiutensa. Oppilaitoksen tulee tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, jotta opiskelijoiden hyvinvointi voidaan turvata ja opiskelijalla on oikeus ohjaukseen, joka on riittävää ja varhaista. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan voidaan sisällyttää työelämään tutustumista sekä muissa oppilaitoksissa suoritettavia opiskelujaksoja. Alkuvaiheessa opiskelijan motivaation ja opiskelutaitojen tukeminen on tärkeää ja ohjauksen tulee olla tiivistä ja pitkäjänteistä. (Opetushallitus 2018, 394-395.) Tämä aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman kohta liittyy erityisesti meidän opinnäytetyömme tutkimuskysymykseen siitä, millaista ohjausta ja hyvinvoinnin tukemista Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa on tarjolla opiskelijoille. Lisäksi sosiaalisen ja kotoutumista tukevan tukiverkoston kehittäminen, jotta opiskelijalla on mahdollisuus päästä harjoittelemaan suomen kieltä ja työelämätaitoja oikeassa työpaikassa sekä tutustua suomalaiseen työelämään.

Opinto-ohjaaja Joen mukaan ohjauksen lähtökohtana tulisi olla opiskelijan tarve oppimiseen eikä oppilaitoksen tarve saada opiskelijoita tai yhteiskunnan tarve löytää nopein ja taloudellisesti edullisin vaihtoehto. Joustavan valinnan kautta ammattikoulutukseen pääseminen ei riitä, jos opiskelutaitoja ei ole ja perusosaaminen eri aineissa on heikkoa. Tämä vaikuttaa suoraan opiskelijaan ja opinnot voivat jäädä kesken. Yhteiskunnalle perusopetus ja opinto-ohjaus maksaa, mutta mikäli sillä voidaan ennaltaehkäistä maahanmuuttajataustaisen syrjäytyminen yhteiskunnasta ja toisen asteen opintojen keskeytys, lopputulos voi olla edullinen. (Korhonen & Puukari 2013, 246.)

Opiskelijoiden ohjauksen tavoitteina on, että opiskelija oppisi tekemään itseään koskevia työllistymistä, koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjauksen tarkoituksena on vahvistaa ja tukea opiskelijaa edellä mainituissa asioissa. Lisäksi tavoitteena on ohjata opiskelijan taitoa arvioida omia edellytyksiään ja mahdollisuuksia realistisesti opintojen eri vaiheissa. Ohjauksella pyritään ehkäisemään opintojen keskeyttämistä ja lisäämään opiskelijoiden hyvinvointia. Opiskelijalle opetetaan asioita monipuolisesti erilaisista ammateista, koulutusmahdollisuuksista sekä työelämästä jatkosuunnitelmien avuksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia neuvonta-, ohjaus-, ja tietopalveluita, jotta hän voi itse etsiä tietoa itsensä kehittämistä ja jatkokoulutusta varten. (Opetushallitus 2018, 394.) Tästä halusimme lisätietoa ja kohdistimme tähän aiheeseen liittyen kysymyksiä työhönvalmentajalle. On tärkeää, että opiskelija tietää, että hänellä itsellään on mahdollisuus vaikuttaa omaan työllistymiseensä ja jatkokoulutukseen olemalla aktiivinen ja etsimällä tietoa ja apua. Tässä mainitut ohjaus- ja neuvontapalvelut voisivat käsittää sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä työllisyyspalvelut. Myös Hyvinkään lukion kautta tulevalle opinto-ohjauksella on merkittävä rooli opettaa työhakemusten ja jatkokoulutukseen haun tekemisessä. Nämä ovat nivelvaiheita, joissa opiskelijat tarvitsevat apua, jotta siirtymisestä seuraavaan vaiheeseen tulee sujuva. Tässä vaiheessa olisi myös hyvä vaihe suunnata hetkeksi työelämään, jotta opiskelija eli maahanmuuttaja voi hyödyntää oppimiaan taitoja työelämässä käytännössä. Sitä kautta voi myös selkeytyä ammattiala, jonne hän haluaa suunnata. (Jahnukainen, Kalalahti & Kivirauma 2019, 70-72.)

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoilla on oikeus maksuttomaan opiskeluhooltoon, joka on opetuksen järjestäjän hyväksymä kokonaisuus opiskeluhoollon palveluista, joihin kuuluvat koulu- ja opiskeluterveyshuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Meidän asiakaskohderyhmämme aikuisopiskelijoilla on kaikilla oleskelulupa ja vakituinen asuinkunta Suomessa, ja he ovat oikeutettuja sosiaali- ja terveystieteisiin riippumatta heidän kansalaisuudestaan. (Opetushallitus 2017, 39; STM 2023.) Erityisesti tämä kohta on meidän oppinäytetyömme osuutta, sillä Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa on todettu olevan joidenkin opiskelijoiden tarpeisiin liian vähän opinto-ohjausta ja sosiaalista tukea maahanmuuttaja-aikuisopiskelijoille.

Kotoutumisen kannalta koulutuksella on merkittävä rooli. Suomalaisessa yhteiskunnassa selviytyminen ja eläminen edellyttää yleissivistäviä tietoja ja taitoja sekä kielitaitoa. Opinto-ohjausta on lisätty aikuisten perusasteen koulutukseen ja opinto-ohjaus on ensisijaisesti henkilökohtaista ohjausta, mutta sitä tarjotaan myös ryhmämuotoisesti.

Suomessa maahanmuuttajille on tarjolla runsaasti koulutusmahdollisuuksia, mutta ne ovat usein pirstaleisia ja erilaisten koulutusmahdollisuuksien havaitseminen on monesti haastavaa myös opinto-ohjaajille. Ohjaajat ja opettajat ovat kokeneet oman työnsä marginaaliseksi ja

erilaiset hankkeet tuovat ohjaukseen vain projektiluontoista työtä, jolla ei välttämättä ole jatkumoa. Haasteena on koettu, ettei opinto-ohjaukselle ole yhtenäistä mallia ja eri ammattilaisten välistä yhteistyötä on vähemmän. Paras lopputulos saataisiin, kun eri ammattiryhmät toimisivat yhteistyössä ja kantaisivat yhdessä vastuun henkilöiden ohjaamisesta. Ohjauksen kannalta olisi tärkeää, että eri koulutuksista olisi koottu yhtenäinen sivusto, jossa on eri koulutusmuodot kielivaatimuksineen ja olisi tärkeää hahmottaa millainen koulutus on missäkin kotoutumisen ja kielenopiskelun vaiheessa hyvä. Tällainen auttaisi myös niitä opintoihin ohjaavia tahoja, jotka eivät pysty arvioimaan henkilön osaamistasoa eivätkä järjestä opetusta. (Korhonen & Puukari 2013, 237-246.) Tähän perustuen myös haastattelemlamme asiantuntijoilla on merkittävä rooli opiskelijan ohjauksen onnistumisessa. Yhteistyöllä ja verkostoitumisella sekä jokaisen osaamisalan esiintuomisella on tärkeä tehtävä muun muassa opiskelijoiden ohjautumisessa oikeisiin oppilaitoksiin oikeaan aikaan.

5 Aikaisemmat tutkimukset liittyen aikuisten perusopetukseen

Aikuisten perusopetukseen liittyen on tehty aiemmin ammattikorkeakoulun opinnäytetöinä lähinnä aikuisopiskelijoiden kokemuksista ja itseohjautuvuudesta. Vuonna 2019 on tehty ammattikorkeakoulun opinnäytetyö aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen opinto-ohjauksesta ja opiskelijoiden kokemuksista saadusta opinto-ohjauksesta Porvoon aikuisten perusopetuksessa. Lisäksi aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden toimivuudesta on tehty ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö vuonna 2021. Aikuisten perusopetuksesta on tehty yliopistotasoinen gradu vuonna 2021 liittyen siihen, kuinka aikuisten perusopetus tukee kotoutumista ja minkälainen rooli aikuisten perusopetuksella on kotoutumisessa.

Suoranaista tutkimustietoa tai valtakunnallista tutkimusta aikuisten opetusopetuksesta ei ole, mutta Tilastokeskus, THL ja Työterveyslaitos toteuttivat vuonna 2014 väestötutkimuksen liittyen ulkomaista syntyperää olevien työhön ja hyvinvointiin. Siinä on tullut esille erinäisiä asioita, jotka ovat vaikuttaneet henkilön kotoutumiseen, hyvinvointiin ja kielen oppimiseen. (THL 2023.) Tutkimus ei ole verrattavissa meidän asiakasryhmäämme aikuisten perusopetuksen osalta, mutta siinä on merkittäviä asioita, jotka liittyvät meidän

opinnäytetyömme kohderyhmään. Tutkimuksessa esiin tulleita asioita olivat kielen oppimiseen, kotoutumiseen sekä yhteiskuntaan integroitumiseen liittyvät asiat.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta on kartoittanut vuonna 2021 maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolkua. Sen perusteella on koettu, että maahanmuuttajien ohjaamiselle on tarvetta, mutta esimerkiksi Te-palveluilla ei ole riittävästi resursseja tehdä yksilöllistä ohjausta tai niin intensiivistä kuin asiakas tarvitsisi. Käytännössä asiakkaisiin ollaan yhteydessä vain akuuteissa asioissa, sillä resurssit ovat rajalliset. On myös nähty, että eri tahojen, mukaan lukien oppilaitosten ammattilaiset, vaaditaan monipuolista osaamista ja uudenlaisia valmiuksia kohdata maahanmuuttaja asiakkaita ja oppilaita. Myös ohjausosaamisella ja palvelutarpeen arvioinnilla on merkittävä rooli. Maahanmuuttajien omaa osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia on korostettu erilaisissa tutkimuksissa. (Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut 2021.)

Lisäksi Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on tehnyt selvityksiä ja arviointeja liittyen aikuisten perusopetukseen ja sen järjestämiseen. Viittaamme omassa opinnäytetyössämme myös tähän vuonna 2020 tehtyyn selvitykseen. Suoranaisesti aikuisten perusopetuksesta on melko vähän tutkimustietoa ja tilastointia. Maahanmuuttajien suomen kielen opiskelusta, oppimisvaikeuksista ja työttömyydestä sekä työnsaannin haasteista puolestaan on olemassa huomattavasti enemmän tietoa ja teoriaa.

6 Opinnäytetyön toteutus

Hyvinkään lukiolla käymiemme alustavien keskustelun pohjalta selvisi, että aikuisten perusopetuksen lehtorit olivat huomanneet merkittäviä eroja siinä, kuinka paljon opiskelijat tarvitsivat tukea. Tarve vaihteli paljon vuodesta ja luokasta toiseen. Toisille riittivät opetussuunnitelman mukaiset tunnit, kun taas toiset tarvitsivat enemmän henkilökohtaista

tukea. Tästä saimme sosiaalialan näkökulmasta idean opinnäytetyöllemme: millaista sosiaalista tukea opettajat toivoivat opetuksen tueksi opiskelijoille. Tutkimuksen ansiosta Hyvinkään lukio sai tietoa mahdollisista tuentarpeista, joita opiskelijat tarvitsivat kehittyäkseen mahdollisimman ansiokkaasti kolmen perusopetusvuoden aikana ja tarvittaessa koulu voi mahdollisesti kohdistaa erilaisia projektirahoituksia erilaisten tukitoimien saamiseksi aikuisten perusopetukseen.

Teimme tutkimuksessamme yhteistyötä Hyvinkään lukion, Hyvinkään kaupungin työllisyyspalveluiden ja Hyvinkään maahanmuuttajapalveluiden kanssa. Tapasimme apulaisrehtoria, oppilaan ohjauksesta vastaavaa lehtoria ja aikuisten perusopetuksen lehtoreita Hyvinkään lukiolla, tarpeen mukaan. Haastattelimme asiantuntijoita ja näiden haastattelujen perusteella veimme tutkimustamme eteenpäin. Toimeksiantosopimuksen teimme Hyvinkään lukion edustajan kanssa ja tutkimusluvan anoimme Hyvinkään kaupungin sivistystoimen edustajalta, kun opinnäytetyösuunnitelmamme hyväksyttiin.

6.1 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimustyö ja perehdyimme siinä aikuisten maahanmuuttajaopiskelijoiden koulussa tarjottavaan sosiaaliseen tukeen ja sen kehittämiseen. Lisäksi kartoitimme, miten verkostoyhteistyö on rakentunut. Verkostolla tarkoitamme Hyvinkään lukion aikuisten perusopetusta ja opiskeluhoitoa, maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä työ- ja elinkeinotoimiston maahanmuuttajille suuntaamia palveluja.

Tutkielmamme selvitti millaisia kokemuksia lehtoreilla eli tässä tapauksessa opettajilla ja muilla ammattilaisilla on maahanmuuttajien tarvitsemasta sosiaalisesta tuesta opiskelujen aikana. Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena löytää henkilön oma kokemus, kuinka juuri hän kokee kyseisen asian. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tavoitteena, että löydetään totuus, vaan se, että pitkin tutkimusta löytyy erilaisia tulkintoja ja näiden perusteella saadaan selville jotain uutta, joka muuten jäisi piiloon. (Vilkkä 2021b, 118-120.) Osalla opettajista on vuosien kokemus aikuisten maahanmuuttajien opettamisesta ja paljon sellaista tietoa ja kokemusta, jonka halusimme saada esille haastattelujen avulla. Eksaktien haastattelukysymysten esittäminen oli ehdottoman tärkeää, jotta saimme selvitettyä opiskelijoiden tarvitseman sosiaalisen tuen tarpeen ja toimme tutkimuksellamme uutta tietoa sitä tarvitseville.

Laadullisen tutkimuksen yhtenä tavoitteena on vanhentuneiden ajattelutapojen pohtiminen uusiksi ja asioiden tietoinen miettiminen uudesta näkökulmasta (Vilkkä 2021b, 195). Tämä oli ehdottoman tärkeää tutkimuksellemme: tuottaa erilaisia näkökulmia asioihin ja saada aikaan keskustelua siitä, kuinka asioita voisi kenties tehdä toisin. Mitä halutaan lisää, mitä

vähemmän ja mikä olisi hyvä muuttaa kokonaan, jotta maahanmuuttajien saama tuki olisi sopivasti opiskelua ja kotoutumista tukevaa.

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä puhutaan prosessinäkökulmasta. Sillä tarkoitetaan muutosta, joka tapahtuu tutkimuksen tekijän ymmärryksessä. Tämän syvyys riippuu pitkälti siitä, kuinka pitkään ja syvällisesti tutkija pääsee uppoutumaan aiheeseen. (Vilka 2021b, 120-121.) Prosessi-näkökulma meidän kohdallamme jäi valitettavan lyhyeksi. Vaikka saimme sovittua haastatteluajat ajoissa, aikaa jäi ainoastaan välttämättömään prosessointiin.

Määrällinen tutkimusmenetelmä ei sopinut tutkimuksemme luonteeseen, sillä määrällisessä tutkimuksessa pyritään selvittämään tapahtumien frekvenssiä tai määrää sekä siinä tavoitellaan suurempaa vastaajamäärää. Meidän tutkimuksemme vastaajamäärä oli varsin pieni, sillä haastattelimme alan ammattilaisia ja näin ollen pienempi otos riitti. Määrällisellä tutkimuksella saa selville lukumääriä ja tutkimuksen vastaukset voidaan muuttaa mitattavaan muotoon, mutta meidän tutkimuksessamme nämä olivat epäolennaisia tietoja. (Vilka 2021a, 23.)

6.2 Aineiston kerääminen

Aineiston keräämisessä käytimme tutkimushaastatteluja, koska koimme, että kyseinen menetelmä sopi tavoitteisiimme sekä tutkimustyöhömme parhaiten. Kokosimme kaikkia haastatteluja varten haastattelurungon aiheanalyysimme perusteella ja selvitimme alustavasti tietoja ja aiheen kokonaisuutta ennen haastattelujen aloittamista. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 47.)

Pyrimme ymmärtämään ammattilaisille tehtävien tutkimushaastattelujen avulla sitä, miten maahanmuuttaja-aikuisopiskelijoiden kotoutumisohjausta ja verkostoyhteistyötä voisi kehittää. Toteutimme tutkimushaastattelut paikan päällä jokaisen haastateltavan omalla työpaikalla erillisessä tilassa, jolloin haastattelun ulkopuoliset henkilöt eivät kuulleet keskusteluamme. Lähetimme jokaiselle haastateltavalle ennen haastattelua kirjallisen sähköpostiviestin suostumuksesta osallistua meidän haastatteluun ja esittelimme lyhyesti tutkimuksemme sisällön ja tarkoituksen. Näytimme haastateltaville kysymykset etukäteen ja kysyimme vielä ennen nauhoituksen aloitusta, sopiiko nauhoittaminen. Säilytimme nauhoitteita omalla tietokoneellamme ja poistimme nauhoitteet heti, kun olimme koonneet niistä tarvittavat asiat yhteen. Asiayhteytemme haastatteluissa on, vastaako Hyvinkään lukion maahanmuuttaja-aikuisopiskelijoiden sosiaalinen tuki yhteiskunnalliseen tavoitteeseen ja kotoutumistavoitteissa esitettyihin tavoitteisiin.

Rajasimme tutkimushaastattelut kotouttamispalveluita tarjoavaan tahoon, koulun omaan opinto-ohjaukseen ja opiskelijahuollon palveluihin sekä maahanmuuttajien työllistymisestä vastaavaan tahoon eli Hyvinkään kaupungin työllisyyspalveluihin. Tutkimushaastattelun alustavat strukturoidut kysymykset ovat liitteenä, liite 1.

Aiheen liika laajentuminen on yksi virhe, jonka tutkija voi kohdata, ellei huomaa ajoissa tiukentaa aiheen rajausta. Meidän tutkimukseemme aiheita oli rajattava pitkin prosessia, sillä tutkimuksemme aihe on sellainen, että se lähtee helposti laajentumaan. Huomasimme heti alussa, että aihe on niin tärkeä ja mielenkiintoinen, että siitä saisi laajemmankin tutkimuksen. Tutkimuksemme tarkoituksena on osoittaa millaista sosiaaliohjausta asiakkaat tarvitsevat ammattilaisten taholta ja miten sitä voisi kehittää ja haluamme täsmällistä tietoa tähän liittyen. Haluamme myös tietää kuinka verkostoyhteistyön saisi sujuvammaksi ja miten ohjausta voisi tehostaa, jotta kaikki hyötyisivät siitä ja asiakkaan palveluohjaus sekä sosiaaliohjaus olisi mahdollisimman joustavaa ja mutkatonta. Toisena haasteena oli pitää tutkimusongelma erillään muista ongelmista, joiden oletetaan liittyvän kohderyhmäämme. Jos aihe lähtee haastattelun aikana kulkemaan näihin aiheisiin, niin emme enää puhu tutkimuskohteemme ongelmista vaan laajemmasta yhteiskunnallisesta aiheesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 81.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa aiheen rajaaminen vaatii melko paljon joustavuutta tutkimusongelman asettelussa ja meidän tutkimukseemme haastateltavina oli kolme eri tahoja, kunkin näkemykset ja työnkuvat erosivat toisistaan. Laadullisessa tutkimuksessa hyvin toimiva rajausta tuottaa täsmällisempiä vastauksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen aiheen rajaustapa sopi meidän tutkimukseemme, koska aiheen kartoittaminen ei ollut täysin ennakoitavissa emmekä tienneet mihin suuntaan ammattilaisten haastattelut lopulta vievät tutkimusta. Pitkin aineistoa litterointia huomasimme, kuinka paljon suuremman tutkimuksen aiheesta olisi saanut, sillä haastateltavillamme oli aiheesta paljon tietoa. Kvantitatiivinen tutkimus ei olisi sopinut aiheen rajauksen kannalta tutkimukseemme, koska siinä tutkimus edellyttää tarkkaa aihetta ja ongelmanasettelua. (Hirsjärvi ym. 2009, 81-82.)

Otimme huomioon, että tutkimushaastattelussa puheen avulla saatu aineisto oli osaltaan tulkittu todellisuus erilaisista haastateltavan kokemista käsityksistä ja kokemuksista. Huomioimme, että jokaisella tutkimushaastatteluun osallistuvalla haastateltavalla oli oma roolinsa haastattelussa ja meidän tuli löytää näiden väliltä asiayhteys toisiinsa. Käytämme ammattilaisten haastatteluista nimeä teemahaastattelu, sillä rajasimme haastattelukysymykset tiettyihin teemoihin, jotka ovat pääteemoja meidän opinnäytetyössämme. Teemahaastattelun avulla toivoimme pääsevämme rajattujen teemojen lisäksi aitoon keskusteluun. Olimme myös huomioineet, että koska emme ole suunnitelleet emmekä halunneet toteuttaa täysin strukturoitua haastattelua, aiheet saattaisivat välillä

lähteä sivuraiteelle ja haastateltavien omat motiivit voisivat vaikuttaa haastatteluun. (Vilkkä 2021a, 74-76.) Nauhoitimme haastattelut, jotta pystyimme varmistumaan siitä, että aineisto on käytettävissämme ja sen avulla pystyimme poimimaan, mitkä kohdat aiheissa on haastateltavan omia ajatuksia ja mitkä taas ovat niitä käytännössä organisaation tai yhteiskunnan määrittelemiä. Haastatteluissa tuli esille välillä näitä erilaisia motiiveihin vaikuttavia asioita, jotka osaltaan johtui myös siitä, että me haastattelijoina olimme hyvin innostuneita aiheesta. Emme kuitenkaan ajattele, että keskeytykset tai muut häiriötekijät olisivat erityisemmin vaikuttaneet tuloksiin. Enemmän mielestämme olisi vaikuttanut se, että kaikki kolme asiantuntijaa olisivat olleet samaan aikaan haastattelussa, jolloin meidän olisi ollut haastavampi hallita keskustelua. Koimme positiivisena asiana sen, että kaikki haastateltavat olivat itsekin innokkaina ja kiinnostuneita opinnäytetyömme aiheesta.

Tutkimushaastattelussa me olimme osapuoli, joka halusi tietoa aiheesta ja haastateltava oli aiheen asiantuntija. Haastattelussa korostui institutionaalisuus, sillä nauhoitimme puhetta ja teimme muistiinpanoja. Teemahaastattelumme tavoitteena oli rajata kysymykset tiettyihin teemoihin ja pitää haastattelu koko ajan tietyissä raameissa. Haastattelu kulki suunnitellusti eteenpäin ja päättyi siihen, että olimme saaneet kaikki kysymykset kysytyä. Lopuksi vielä kertasimme aineiston eli nauhoitusten säilyttämisen ja litterointitavan sekä tiedotimme haastateltavaa mahdollisuudesta saada lukea julkiseksi tulevat kohdat. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, luku 2.)

Toteutimme haastattelut jokaisen ammattilaisen yksilöhaastatteluina, koska toivoimme, että silloin keskustelu on rennompaa ja näin myös haastattelutilanne olisi luontevampi. Toisaalta pohdimme myös ryhmähaastattelua, joka olisi ollut mielenkiintoinen, kun olisimme voineet seurata henkilöiden välistä keskustelua ja poimia niistä ristiriitoja. Koimme ryhmähaastattelun kuitenkin haastavampana, koska siinä aihe olisi saattanut laajeta liikaa tai asiantuntijat olisivat vieneet tilaa meiltä kysymysten esittäjinä. (Hirsjärvi ym. 2009, 210-211.)

Käytimme tutkimushaastattelun haastattelulajina teemahaastattelua, sillä se sopi aiheeseemme hyvin. Teemahaastattelussa voi olla sekä avointa haastattelua että lomakehaastattelua. Olimme miettineet etukäteen mistä teemoista haluamme asiantuntijoiden kertovan meille. Teimme osan kysymyksistä muistilistaksi itsellemme, mutta halusimme jättää tilaa avoimelle keskustelulle, mikä on tyypillistä teemahaastattelulle. Teemoiksi meillä valikoitui kotoutuminen, opinto-ohjaus, verkostoyhteistyön toteutuminen ja kehittäminen. Näistä halusimme saada eniten tietoa, mutta emme tehneet kysymyslistasta pitkään, koska halusimme esittää väliin mieleen tulleita kysymyksiä. Kysymyslistat olivat hieman toisistaan poikkeavat eri ammattilaisten kohdalla, koska halusimme kohdistaa kysymyksiä heidän omaan palveluunsa enemmän. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 81-82.)

Osalle haastateltavista näytimme kysymykset ennakkoon, kun he sitä pyysivät. Kävimme haastattelun alussa läpi meidän opinnäytetyömme tutkimuskysymykset. Näytimme osalle kysymykset vielä ennen haastattelun aloitusta ja esitimme haastattelun edetessä myös tarkentavia kysymyksiä. Ajoittain keskustelu meni hyvinkin syvälle aiheeseen ja haastattelijan oli huomioitava, ettei lähtisi johdattelemaan asiantuntijaa siinä vaiheessa, kun keskustelu siirtyi enemmän avoimen haastattelun puolelle. Pyrimme haastatteluissa tuomaan esille jo haastattelemiemme asiantuntijoiden keskustelusta nousseita asioita, jolloin pystyimme pyytämään heiltä omia näkökulmia ja ajatuksia tietyistä ristiriidoista, joita eri haastattelutahot näkivät asian suhteen.

Avoin haastattelu on haastattelu, jota ei varsinaisesti johdeta, siinä ei ole strukturoituja kysymyksiä eikä kiinteää runkoa ja sen ohjailu jää haastattelijan vastuulle. Avoin haastattelu vaatii useamman haastattelukerran ja haastattelun aihekin saattaa vaihtua keskustelun aikana. Avoimen haastattelun tarkoituksena on saada selville minkälaisia mielipiteitä, käsityksiä ja ajatuksia haastateltavalle tulee keskustelun edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 209.) Käytimme teemahaastattelussamme avoimen haastattelun periaatteista sitä, että halusimme selvittää ammattilaisten omia näkemyksiä ja ajatuksia aiheeseen liittyen. Lisäksi annoimme tarkoituksella haastateltaville vapauden kertoa omia näkemyksiä ristiriidoista ja kehitysehdotuksista, koska koimme, että mikäli rajoittaisimme keskustelua liikaa ja kysyisimme vain ennakkoon mietittyjä kysymyksiä, niin aidot tunteet, näkemykset ja ajatukset jäisivät taka-alalle. Lisäksi haastateltava sai tuoda esiin näkemyksiä myös ammattilaisen, ei ainoastaan organisaation näkökulmasta.

6.3 Aineiston analysointi

Käytimme tutkimustyömme aineiston analysoimisessa pragmaattista analyysia eli erittelimme sekä jäsensimme ammattilaisten tutkimushaastatteluista saadut havainnot kokonaisuuksiksi ja loimme niistä toisensa pois sulkevat luokat. Loimme asioille ylä- ja alaluokat ja niiden avulla yhdistimme asioiden merkityssuhteet. Pyrimme löytämään tutkimushaastattelujen avulla etenkin niitä asioita, joista ei virallisesti puhuta, koska ne ovat tutkimuksen kannalta tärkeitä ja osoittavat meille aikuisten perusopetuksessa mahdollisesti olevia kehitettäviä osa-alueita. Kokosimme tiedot tutkimushaastatteluissa esiin tulleista kokemuksista, alan kirjallisuudesta sekä aiemmista tutkimuksista ja sen avulla tuotimme teemahistorian. Pyrimme löytämään tutkimushaastatteluista yhteneväisiä teemoja, joita pystyimme vertaamaan aiempiin tutkimuksiin sekä alan kirjallisuuteen. Näistä kaikista osa-alueista koostuu laajemmat teema-alueet. (Vilkkä 2021a, 154-155.)

Aineiston analysointi vaati meiltä hyvää kykyä käsitellä teemahaastatteluista saatua aineistoa ja on selvää, että aineisto oli kirjavaa ja sitä oli runsaasti. Apuna käytimme systemaattisuutta, perusteltavuutta, avoimuutta sekä tarkistettavuutta. Lisäksi meidän täytyi perehtyä jokaiseen aihealueeseen hyvin ja käsitellä ne yksittäisinä kokonaisuuksina. Vastanäiden jälkeen voimme lähteä erittelemään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia eri teemahaastattelujen kautta tulleiden aiheiden välillä. (Puusa & Juuti 2020, luku 4.)

Pyrimme jakamaan haastatteluaineiston eri osiin ja pääteemoihin. Sitä kautta lähdimme pilkkomaan eri aiheita pienempiin teemoihin. Lopulta etsimme yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia asiantuntijahaastattelujen välillä ja kokosimme niistä erilliset aiheet. Ydinkysymyksenä meitä kiinnosti, millaista verkostoyhteistyötä eri toimijoiden asiantuntijat toivoivat toisiltaan. Sen lisäksi pohdimme, mitä kukin tekee tahollaan tukeakseen maahanmuuttajia kotoutumisessa ja kiinnittymisessä opiskeluympäristöön ja yhteiskuntaan.

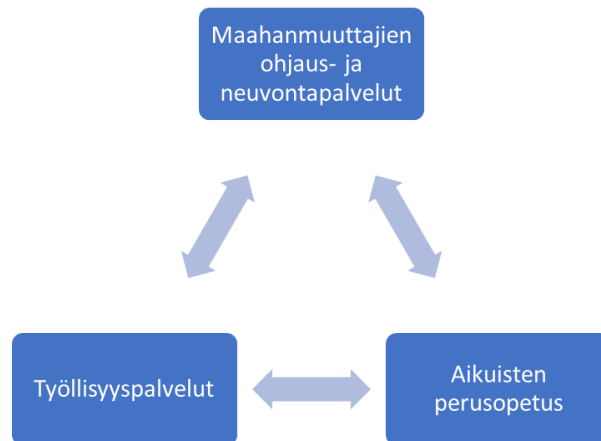
Haastattelujen jälkeen kuuntelimme kertaalleen nauhoitetut haastattelut. Aineistoa litteroidessamme eli puhtaaksi kirjoittaessamme kirjoitimme haastattelut Wordiin sellaisina kuin ne kuulimme. Kirjoitimme nauhoitetut haastattelut puhtaaksi pian sen jälkeen, kun ne oli toteutettu, sillä halusimme, että ne ovat tuoreessa muistissa, vaikka meillä oli nauhoitukset niistä. Muokkasimme kirjoitettua aineistoa niin, että merkitsimme siihen kohdat, jotka eivät olleet oleellisia aiheen kannalta ja meinasivat mennä sivuaiheeseen. Tämän avulla saimme rajattua turhaa aineistoa pois. Tämän jälkeen korostimme kirjallisista aineistoista pragmaattisen analyysin avulla ylä- ja alaluokat, ja niihin liittyvät haastateltavien suorat lainaukset. Korostimme eri väreillä eri pääaiheet ja sen lisäksi pienempiä aiheita, joista muodostui ylä- ja alaluokat. Korostaminen auttoi hahmottamaan, mitkä aiheet olivat yhteneviä ja mitkä erosivat toisistaan. Lisäksi eroavaisuuksille teimme omat kohdat, jossa avasimme auki syitä ja asioita. Tärkeimmäksi yläluokaksi muodostui verkostoyhteistyö, joka oli oleellisin asia meidän opinnäytetyössämme. Sen lisäksi korostimme pienemmiksi yläluokiksi haastatteluissa esiin tulleet käsitteet, joita eri tahot mainitsivat tärkeiksi asiakkaiden ohjaamisen kannalta ja niitä olivat opinto-ohjaus, kotoutumisohjaus sekä työllisyyspalvelut. Alaluokkiin tuli otsikoit eri palveluiden yhtenäisyyksistä ja eroavaisuuksista, verkostoyhteistyön haasteet ja esteet sekä opiskelijan ohjauksen haasteet ja esteet. Lisäksi erillisenä aiheena työllisyyspalveluiden kautta työllistyminen opintojen jälkeen. Näiden avulla lähdimme purkamaan haastattelutuloksia ja tutkimaan, mitkä asiat haastatteluissa nousi yhtenäisiksi asioiksi ja mitkä erosivat toisistaan. Sen jälkeen hahmotimme kuinka nämä eroavaisuudet ja yhteneväisyydet voisivat edistää verkostoyhteistyötä sekä rajoittaa tai jopa estää sen kehittämisen. Haastatteluja tiivistäessämme ja etsiessämme yhtäläisyyksiä, saimme koottua pääaiheista teemat ja sitä kautta pystyimme hahmottamaan, mikä oli opinnäytetyössämme merkityksellistä ja oleellisinta. (Hirsjärvi ym. 2009, 222; Vilkkä 2021a, 154-155.)

Löysimme melko nopeasti yhtymäkohtia haastatteluissa nousevista pääaiheista, vaikka strukturoidut haastattelukysymykset olivat hieman toisistaan poikkeavia eri haastateltavien välillä. Pystyimme myös löytämään asioita, joista ei puhuttu meidän strukturoitujen kysymysten aikana ja kysyimme haastateltavilta lisäkysymyksiä, joilla halusimme asioihin tarkennusta. Lisäkysymykset määräytyivät sen mukaisesti pitkin haastattelua, mitä haastateltava koki itse tärkeäksi tuoda esille ja joista halusimme saada lisätietoa, koska koimme, että on tärkeää antaa haastateltavan puhua asioista vapaasti emmekä halunneet jäädä vaille tärkeistä aiheista.

Totesimme jo tässä vaiheessa, että haastattelu olisi vaatinut vielä pidemmän ajan kuin olimme sille varanneet. Olimme tyytyväisiä siihen, että emme tehneet haastattelusta liian strukturoitua, vaan annoimme haastatellulle henkilölle vapautta kertoa itse ammattilaisena oman näkemyksensä asioihin.

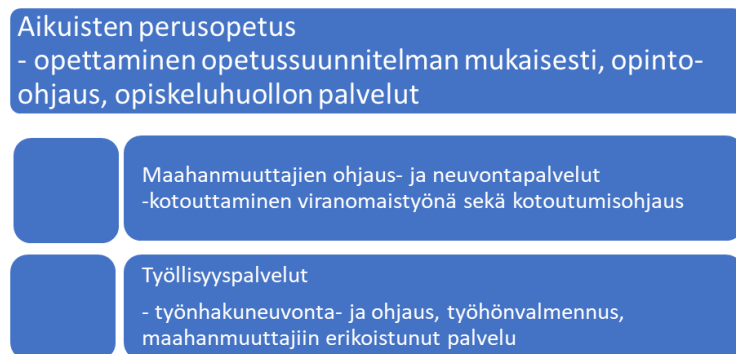
Tulosten analysoinnissa otsikot valikoituivat opinto-ohjausta, kotoutumisohjausta sekä verkostoyhteistyötä edistäviin ja rajoittaviin tekijöihin ja niiden ohella pohdimme työllisyyspalveluiden roolia asiakkaan kotoutumisen tukena ennen ja jälkeen aikuisten perusopetuksen. Työllisyyspalvelut nousivat isoon rooliin, koska jokaisella taholla oli tavoitteena, että henkilöt työllistyvät ja saavat sekä aikuisten perusopetuksesta, työllisyyspalveluilta että maahanmuuttajien neuvontapalveluilta tukea sen saavuttamiseksi. Tämän ohella kotoutumisohjauksella ja kotoutumisen edistämällä oli merkittävä rooli siinä, kuinka opiskelijoiden koulutuspolku etenee sujuvasti.

Alaluokkien avulla toimme esille, millaisia yksittäisiä teemoja haastatteluista nousi esiin ja minkälaisia näkemyksiä ammattilaisilla oli juuri omasta työkuvastaan ja palvelustaan. Alaluokiksi osoittautuivat asiat eri palveluiden eroavaisuuksista, joka kattoi sisälleen eri työkuvat ja palveluiden erillään olon sekä rajallisuuden palvelu samoja asiakkaita. Toisena alaluokkana oli palvelun yhteneväisyydet, jossa tuli esille jokaisen tahon näkemys siitä, että asiakkaan ohjaukselle on tarvetta sekä asiakkaan näkökulmasta että palvelun näkökulmasta. Palvelun näkökulmasta ohjaus on tärkeää tehdä hyvin, tiiviisti sekä sujuvasti, jotta asiakas ohjautuu eteenpäin sujuvasti ja eri tahot tietävät minne heidät tulee ohjata eri vaiheissa. Kolmantena yhteistyötä haastavat asiat, kuten aikaresurssi, taloudelliset resurssit ja työntekijöiden vähyys. Meidän oman tulkintamme mukaan haasteena oli myös eri tahojen tietämättömyys toistensa työkuvasta ja työtehtävistä sekä asiakasryhmästä, mikä tuli esille haastatteluissa ja niitä läpikäydessämme, kun vertasimme eri tahojen tietämystä toistensa työkuvasta. Kolmantena alaluokkana oli se miksi opiskelijan ohjaus ei toteudu yhtä hyvin kuin ehkä olisi tarpeen. Neljäntenä alaluokkana oli verkostoyhteistyön kehittämisen mahdollisuudet sekä asiakkaan ohjauksen kehittämisen mahdollisuudet.

Kuvio 1: Verkosto

Kuvion 1:n mukaisesti ajattelemme ja haastattelujen kautta tuli esille, että kaikista kolmesta tahosta on yhteys toisiinsa. Asiakas voi olla ensin aikuisten perusopetuksessa ja sen jälkeen siirtyä työllisyyspalveluiden asiakkaaksi ja toisinpäin. Sama on Mosaiikin kanssa, jossa asiakas voi asioida ja sen jälkeen siirtyä aikuisten perusopetukseen. Mosaiikin kautta tehdään yhteistyötä myös työllisyyspalveluiden kanssa. Tässä kohtaa hahmotimme, että yhteistyö on oleellista ja ryhdyimme rajaamaan, minkälaista yhteistyö konkreettisesti on ja mitä kukin

taho tekee itsenäisesti.

Kuvio 2: Eri tahojen työnkuvat

Kuviossa 2 on hahmoteltuna, mikä on minkäkin tahon työtehtävä ja kuinka aikuisten perusopetus asettuu työssämme päätähoksi ja mikä osuus henkilön ohjauksesta kuuluu aikuisten perusopetukselle. Alla on haastattelemamme muut tahot ja heidän osuutensa henkilön ohjauksesta ja eriteltyinä ohjauksen laatu. Ohjauksen laatu on eritelty, koska jokaisella taholla on oma osuutensa asiakkaan ohjauksessa. Maahanmuuttajien neuvontapalveluilla on viranomaistahon toimenkuva ja velvollisuus toimia kotoutumislain mukaisesti. Työllisyyspalveluilla on osuus opiskelijan työllistymisen edistämisessä sekä ohjaamisessa esimerkiksi omaehtoiseen opiskeluun. Aikuisten perusopetus on

opinnäytetyössämme keskiössä, mutta asiakkaan ohjauksen kannalta sekä maahanmuuttajien neuvontapalveluilla että työllisyyspalveluilla on iso rooli ja aikuisten perusopetuksesta ohjautuu henkilöitä heidän palveluihinsa.

Kuvio 3: Ylä- ja alaluokat

Tuloksista teimme kuvion, jossa on eriteltyinä haastattelujen perusteella syntyneet ylä- ja alaluokat. Yläluokkana on vihreällä pohjalla verkostoyhteistyö, joka kattaa kaikki haastattelemamme tahot ja on kokonaisuuden kannalta tärkeä osuus, sillä se koskee ensimmäistä tutkimuskysymystä verkostoyhteistyön kehittämisestä. Sen alle koostui kolme toisistaan eroavaa yläluokkaa eli opinto-ohjaus, kotoutumisohjaus ja työllisyyspalvelut, jotka tulivat esille kaikkien haastattelujen kautta keskeisimmiksi aiheiksi. Nämä vastaavat meidän toiseen tutkimuskysymykseen siitä, kuinka aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden kotoutumisohjausta voisi kehittää. Tämän jälkeen kokosimme alaluokat asioista, jotka olivat asiakkaan ohjauksen kannalta yhtenäisiä eri tahoille sekä mahdollisuudet yhteistyön kehittämiselle. Seuraavat alaluokat olivat eri tahojen järjestämien palveluiden eroavaisuudet sekä haasteet asiakkaiden sujuvamman ja laajemman ohjauksen kehittämiselle sekä verkostoyhteistyön kehittämiselle.

Haastattelujen analysoinnin jälkeen huomasimme vielä joitakin kohtia, joihin halusimme lisäselvitystä haastatteleuiltamme asiantuntijoilta. Haastattelujen sopiminen useammalle työssäkävälle henkilölle vei niin runsaasti aikaa, että päädyimme lähettämään lisäkysymykset asiantuntijoille sähköpostitse. Saatuaamme vastaukset, täydensimme tarkennusta vaatineet kohdat. Kursivoitut kohdat ovat haastatteluista litteroimalla saatuja tuloksia. Sähköpostitse saatuja lisäselvityksiä ei ole kursivoitu.

7 Tulokset

Kävimme litteroidut tekstit läpi ja kokosimme niiden keskeisimmän annin erilliseen tiedostoon, jotta haastattelujen tuloksia olisi kätevämpää tarkastella. Tutkimuseettiset säännöt on huomioitava, kun tuloksia raportoidaan, joten tuloksissa emme mainitse nimiä. On myös tärkeää, ettei raportoidessa jätetä mainitsematta asioita, jotka saattaisivat vaikuttaa tulosten arviointiin. Tutkimuksemme ollessa laadullinen, esitämme tuloksissamme suoria lainauksia tehdyistä haastatteluista, tämä tutkitusti lisää usein myös tekstin kiinnostavuutta lukijan silmissä. (Lindblom-Ylänne, Paavilainen, Pehkonen & Ronkainen 2020, 48-49.)

7.1 Haastateltavat

Haastattelimme ensimmäisenä Hyvinkään maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden ammattilaista (H1). Toiseksi haastattelimme työllisyyspalveluista maahanmuuttajien parissa työskennellyttä ammattilaista (H2) ja kolmanneksi Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opettajaa (H3). Haluamme säilyttää kaikkien haastateltujen anonymiteetin, joten tutkimuksessamme käytämme heistä nimeä H1, H2 ja H3.

7.2 Kotoutumisohjauksen verkostoyhteistyön kehittämistä edistävät tekijät

Haastattelussa Hyvinkään maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden ammattilainen kertoi heidän tekevän viranomaistyötä kotouttamisen parissa. Heidän työnsä perustuu kotoutumissuunnitelmien mukaiseen ohjaukseen ja neuvontaan.

Hyvinkään maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden ammattilainen kertoi heidän kutsuvan alueella toimivien maahanmuuttajakoulutusten järjestäjät 3-4 kertaa vuodessa yhteistyöryhmätapaamisiin. Näiden tapaamisten tarkoituksena on käydä läpi sen hetken ilmiöitä, keskustella opiskelijoiden riittävästä määrästä ja uusista kehityssuunnista. Tapaamisissa käydään läpi tehtyjä ohjauksia ja selvitetään kuinka ja mihin missäkin koulutuksessa opiskelijoita ohjataan. Säännölliset tapaamiset tukevat verkostoyhteistyötä,

kun jokainen päivittää omat tietonsa muiden tiedoilla monta kertaa vuodessa. Näin ylläpidetään tietoutta mitä missäkin tehdään ja maahanmuuttajia osataan neuvoa paremmin hakeutumaan juuri heille sopivaan koulutukseen nivelvaiheessa. Yhteistyö on myös tärkeää sen kannalta, että säännölliset tapaamiset lähentävät toimijoita, jolloin asioista tiedustelemiseen ei ole niin korkeaa kynnystä kuin jos vastassa olisi aivan tuntematon taho. AIPE:n opettajat kokevat nämä yhteistyöryhmätapaamiset tarpeellisiksi ja ne tukevat heidän työtään maahanmuuttajien kanssa. Haastattelemamme opettaja toivoi näiden tapaamisten olevan velvoittavampia, jotta sinne saataisiin kaikki kutsutut koolle. Velvoittavuus edistäisi verkostoyhteistyötä huomattavasti.

Me tavataan 3 tai 4 kertaa vuodessa ja käydään läpi, että mitä koulutuksia on kenelläkin ja onko niihin riittänyt tarpeeksi opiskelijoita, mitä ilmiöitä ehkä on, tarvittaisiinko me jotain uutta tällä alueella ja keskustellaan niistä ohjauksista, että miten ohjataan opiskelijoita eteenpäin, mistä mihinkin ja niin edelleen. (H1)

Maahanmuuttajien työllisyyspalveluiden työhönvalmennuksessa on todettu, että heille tulee aika niukasti yhteydenottoja Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksesta. Heidän asiakkaistaan osa suunnittelee hakevansa aikuisten perusopetukseen tai on jo valmistunut aikuisten perusopetuksesta. Hyvinkään työllisyyspalvelut palvelevat vain hyvinkääläisiä. Työllisyyspalveluiden näkemyksen mukaan opiskelijan ohjaaminen jo Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa olisi merkittävä asia, sillä heille asiakkaat tulevat vasta sen jälkeen ja niitäkin vain osa eli vain Hyvinkäällä asuvat. Heidän asiakkuutensa edellyttää hyvinkääläisyyden lisäksi myös työttömänä työnhakijana oloa. Työhönvalmentaja ei siis kohtaa kaikkia AIPE:n opiskelijoita, vaan heidät, joiden työnhakutaidot ovat heikoimmat. Hyvinkään työllisyyspalvelut tekevät yhteistyötä Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen kanssa tuomalla luokkiin työhönvalmennusta sekä työpaikkojen ja ammattien esittelyä. Lisäksi heidän kauttaan voidaan tukea työhakemusten ja CV:een tekemisessä sekä kertomalla yrittäjyydestä. Työllisyyspalvelut eivät nähneet yhteistyön lisäämistä vaikeana ja heidän mielestään sitä tulisikin tehdä enemmän.

Ehkä siinä olisi hyvä yhdistää niitä voimia jotenkin, että jokainen asiakas saisi sitä palvelua (H2)

Työllisyyspalveluissa koettiin, että pitäisi olla enemmän vuorovaikutuksellista keskustelua heidän ja aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opiskelijoita opettavien opettajien kanssa siitä, ovatko opiskelijat suuntaamassa työelämään ja heille asiakkaisiksi. He voisivat olla mukana myös siinä vaiheessa, kun henkilö on suunnittelemassa aikuisten perusopetukseen siirtymistä ja ovat ensin asiakkaina työllisyyspalveluilla. Työllisyyspalveluissa suunnitellaan

jatkoa esimerkiksi työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Luokkiin vietävä työhönvalmennus koettiin hyvänä heidän puoleltaan ja sen lisääminen koettiin hyvänä ideana.

Joidenkin heikompien opiskelijoiden kohdalla Hyvinkään lukiolta toivottiin, että kotoutumishjaajat konsultoisivat myös päättövaiheessa ryhmänohjaajaa tai 3. vuoden opiskelijoiden kohdalla sekä ryhmänohjaajaa että opinto-ohjaajaa. He kertoivat konsultoinnin olevan tarpeellista molemmiin puolin eli hän peräänkuulutti rohkeutta ottaa yhteyttä ja selvittää muiden ammattilaisten mielipiteitä, jotta saataisiin opiskelijan elämänhallinta paremmaksi ja opiskelupolku kuntoon.

7.3 Kotoutumishjauksen verkostoyhteistyön kehittämistä rajoittavat tekijät

Riittämättömät ajalliset resurssit koettiin esteeksi verkostoyhteistyön kehittymiselle maahanmuuttajien neuvontapalveluiden puolesta, sillä yhteistyö vaatii aina neuvotteluja ja tapaamisia ja se puolestaan vaatii aikaa. Jos verkoston jäsenille ei ole varattu ajallisia resursseja osallistua suunnittelupalaveriinhin, ei verkoston kehittämistäkään tapahdu. Yhdessä sovitut tapaamiset voivat auttaa yhteisessä suunnittelussa.

Maahanmuuttajien neuvontapalvelut järjestävät yhtenäisen verkostotapaamisen 3-4 vuodessa, jonne on kutsuttu eri koulutusten järjestäjien rehtori, opettajat sekä opinto-ohjaajat. Opettajat ovat kokeneet verkostotapaamisen hyödylliseksi, mutta heitä on harmittanut, että TE-palveluiden edustaja ei ole ollut parina kertana mukana, joka olisi nähty kaikista hyödyllisimmäksi. Opettajat kokivat puutteeksi sen, ettei TE-palveluilta ollut yhtä tiettyä, vakituista yhteyshenkilöä, johon opettajat saisivat nopeasti yhteyden ja joka olisi opettajille tuttu toimija.

Maahanmuuttajien työllisyyspalveluiden mukaan heidän työtään ohjata asiakkaita rajoittaa se, että heidän asiakkaitaan voivat olla ainoastaan hyvinkääläiset. Tästä huolimatta he tarjoavat ohjausta ja neuvontaa vieraillemalla aikuisten perusopetuksen luokissa, jolloin muutkin kuin hyvinkääläiset opiskelijat saavat heiltä ohjausta, mutta ilman asiakkuutta. Työllisyyspalvelut toivoivat, että ohjausta voitaisiin antaa luokassa jokaiselle opiskelijalle eikä sitä rajoitettaisi vain hyvinkääläisiin, koska luokassa vain pieni osa opiskelijoista on hyvinkääläisiä. Hyvinkään lukio ei estä tätä, vaan kyseessä on kaupungin oma käytäntö. Tarkoituksena on, että ohjaus olisi sujuvaa ja kaikkia palvelevaa. Tällainen ihmisiä eriarvoistava palvelu ei ole TE24- uudistuksen mukainen, jossa tavoitteena on edistää kaikkien maahanmuuttajien työllistymistä.

Maahanmuuttajien neuvontapalvelut palvelevat ja ohjaavat aikaresurssien puitteissa kaikkia maahanmuuttajia ja ohjaavat tarvittaessa eteenpäin oikean kunnan palveluihin. He eivät nähneet isona haasteena yhteistyön lisäämistä ja olivat enemmänkin tietämättömiä siitä, että Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa kaivattiin lisää yhteistyötä ja tukea opiskelijoiden ohjaamiseen opintojen ulkopuolella oleviin asioihin liittyen. Maahanmuuttajien neuvontapalvelut olivat avoimia yhteistyölle ja valmiita auttamaan, mikäli heihin otetaan konsultointia varten yhteyttä. Heidän työtään rajoitti ainoastaan se, että heillä ei välttämättä ole juuri tietynä aikana aikaa ohjata ja neuvoa heille tuntematonta henkilöä, jolla ei ole asiakkuutta heille tai minkäänlaisia ennakkotietoja. He näkivät haasteeksi osallistua opintoihin liittyvään ohjaukseen, koska heillä ei varsinaisesti ole osaamista siihen liittyen ja paras tieto nähtiin olevan opiskelijan omalla opettajalla. Heidän mielestään paras tapa ohjata ja ottaa yhteyttä heihin olisi se, että he menevät yhdessä opiskelijan kanssa käymään Mosaiikissa tai että opettaja soittaa heille yhdessä opiskelijan kanssa. Maahanmuuttajien neuvontapalvelut eivät nähneet hyväksi sitä, että heidän palveluaan tuotaisiin enemmän Hyvinkään lukion aikuisten perusopetukseen, koska he kokivat, että loppujen lopuksi aikuisten perusopetuksesta tulee varsin vähän opiskelijoita kysymään heiltä neuvoa ja he haluavat pitää oman palvelunsa yhdessä paikassa yhtenäisenä palveluna.

Haastattelemamme opettajan mukaan hänellä ei ole tietoa Hyvinkään ulkopuolelta tulleiden opiskelijoiden neuvontapalveluista ja mihin työllisyyspalveluihin he voivat tarvittaessa ohjata nämä opiskelijat. Opiskelijoiden omaa aktiivisuutta ja tietoa palveluista pitäisi lisätä, koska kysymysten määrä lisää kuormitusta opettajille ja vie tilaa varsinaiselta opinto-ohjaukselta. Olisi hyvä kartoittaa jo aloittavassa palvelussa yhdessä opiskelijan kanssa mistä hän voi hakea tukea työllistymiseen liittyvissä asioissa, mistä voi hakea apua arkisiin asioihin, kuten laskujen maksamiseen, toimeentulotuen selvityksiin ja missä asioissa Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opettajat voivat auttaa. Epäselvyys ja tietämättömyys eri verkostoyhteistyön toimijoiden vastuualueista koettiin ohjausta hidastavaksi tekijäksi Hyvinkään lukiolla.

Maahanmuuttajien työllisyyspalveluilta todettiin, että yhteistyötä asiakkaiden asioissa hankaloittaa lait ja asetukset. Asiakkaalta pitää olla suostumus keskustella hänen asioistaan eri ammattilaisten kanssa tai ammattilaisen tulisi saada nähdä asiakkaan suunnitelma, jonka avulla osaa ohjeistaa häntä eteenpäin asioissa.

No se on lähinnä lainsäädännöstä eli TE-toimisto ei voi vaihtaa tietoja ilman asiakkaan suostumusta eli siinä pitäisi aina olla sitten suostumus siihen tiedonvaihtoon tai asiakas näyttää minulle sitä TE-toimiston suunnitelmaa. Eli se on lähtökohta kaikelle, koska TE-toimisto tekee ne lainmukaiset päätökset, johon perustuu kaikki etuusmaksatukset eli ”voiko opiskella esimerkiksi työttömyysetuudella?” niin se perustuu kaikkiin näihin lakeihin ja

asetuksiin nää päätökset ja se on varmasti semmoinen yksi asia mikä hankaloittaa sitä yhteistyötä. (H2)

Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa todettiin, että tämä sama asia ja TE-toimiston kanssa asioiminen on haastavaa, koska heillä ei ole yhtä tiettyä yhteyshenkilöä, johon voisivat olla yhteydessä asiakkaan asioissa. TE-toimiston edustajaa ja ammattilaista kaivattiin myös yhteiseen verkostotapaamiseen ja heidän poissaolonsa on vaikuttanut siihen, kuinka paljon tietoa opettajilla on yleisesti opiskelijoiden työllistymiseen ja opintojen omaehtoiseen tukemiseen liittyen. Toisaalta TE-toimistolta on vastattu, että jokaisen asiakkaan työllisyys- ja opiskelupolku on yksilöllinen ja tukiin liittyy monta eri asiaa, joten he eivät voineet puhua asioista kuin yleisellä tasolla. Toisaalta yleisen taso tuki koettiin myös tärkeäksi ja toivottiin, että verkostotapaamiseen osallistuisi jokaisella tapaamisella TE-toimiston ammattilainen.

7.4 Kotoutumisohjauksen kehittämistä edistävät tekijät

Opettajat eivät pääsääntöisesti tee aikuisten perusopetuksessa varsinaista kotouttamistyötä, sillä he etenevät ja opettavat aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Siinä lähinnä kotouttamistyötä on opettaa asioita Suomen yhteiskunnasta, kulttuurista ja työelämätaidoista. Tämän vuoksi olisi hyvä, että opiskelijalla olisi hyvä kotouttava yhteistyötaho tukemassa opinnoissa. Tähän tarvitaan toimivaa verkostoyhteistyötä, jotta sekä maahanmuuttajien neuvontapalvelut että työllisyyspalvelut ovat tietoisia opiskelijan opintojen eri vaiheista, mikäli hän on kotoutumisajalla. Toisaalta yhteiskunnallisesti puhutaan, että kaikki maahanmuuttajille suunnattu koulutus on osaltaan kotoutumista tukevaa. Ja opettajat tekevät koululla sosiaalista tukemista sekä vuorovaikutuksen että pedagogisen ohjauksen myötä. Siksi maahanmuuttajien kohdalla aikuisten perusopetuksessa olisikin hyvä puhua kotoutumisesta.

Yhteistyötä opettajien kesken olisi hyvä tiivistää, jotta jokaisella olisi selkeämmin tiedossa mitä kukakin opetuksessaan painottaa. Ohjauksella onnistut- hanke tuo toivottavasti mukanaan tietoisuutta yhteistyön tarpeesta.

Me emme pidä säännöllisesti yhteisiä suunnitteluhetkiä koko AIPEn opettajien kesken, jossa puhuisimme läpi kolmen vuoden työskentelytavat, sillä ne on kirjattu opsiin. Opettajien työkulttuuriin ei etenkään toisella asteella kuulu yhteissuunnittelu, minkä vuoksi se ei ole AIPEn:ssakaan ollut ensisijainen toimintatapa, vaikka sitä olisi kyllä tarvittu ja kaikki sen tiedostavat. (H3)

Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa ei ole ollut sen perustamisvuodesta 2018 lähtien työelämään tutustumisjaksoa, mutta pitkällisen suunnittelun ja koronapandemian jälkeen Ohjauksella onnistut -hankkeen ohella on päätetty aloittaa työhön tutustumisjaksot. Tämän

vuoden 2023 keväällä toisen vuoden opiskelijat menevät ensimmäistä kertaa tutustumaan työelämään ja uudelleen ensi vuonna. Ensi vuoden ajankohtaa ei ole vielä päätetty ja on pohdittu, että olisiko hyvä, että työhön tutustumisjakso olisi heti syksyllä sen jälkeen, kun opiskelijat ovat saaneet opinto-ohjausta työhakemusten ja CV:n tekemiseen vai keväällä, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus työllistyä kesätöihin samaan työpaikkaan.

Nyt koronan jälkeisessä ajassa, siinä on kuitenkin kestänyt, että palataan normaaliin, luodaan ne rutiinit, niin mitä tässä on tapahtunut, niin kaksi aipen opettajaa on yhdessä pitänyt äikän ja enkun tunteja hyödyntävää käytännön kielikurssia, jossa ne on tehnyt esimerkiksi CV:n, ihan kunnolla hakenut kesätyöpaikkoja, eli semmoista työelämäorientoituneisuutta.

(H3)

Haastatellun opettajan mukaan joillakin AIPEn opiskelijoilla ei ole selkeää käsitystä keneltä voi kysyä koulun ulkopuolisia asioita. Opettajien käsityksen mukaan opiskelijat eivät täysin ymmärrä, että Suomessa opettajat eivät pääse muiden toimijoiden tietokantoihin. Opettajilla on lyhyet tauot, joiden aikana monet opiskelijat haluaisivat selvittää ongelmiaan, epäselviä asioita tai ihan vain tiedustella asioita. On selkeämpää ohjata opiskelijat käymään Mosaiikissa tai soittamaan omalle kotoutumisohjaajalle tai Mosaiikin asiakasohjaajalle asioiden selvittämiseksi.

Heidän on välillä vaikea ymmärtää tätä suomalaista systeemiä siinä, että esimerkiksi kun mä ohjaan heidät vaikka hakemaan yhteishaussa tai erillishaussa johonkin jatkokoulutukseen, niin että mä sanon, että menkää sanomaan myös TE-toimistoon tästä, kun heillä on se kotoutumis- tai työllistymissuunnitelma, niin mä en pysty sitä sinne kirjaamaan, mä en voi. Heidän on välillä vaikea sulattaa sitä, kun vastaan, että minä en tiedä ja vaikka mä soittaisin TE- toimistoon, niin mä en saa tietää, koska mulle ei saa kertoa. Olisi hyvä, että tulisi selkeäksi, että me ollaan opettajia, me puhutaan koulusta. (H3)

Maahanmuuttajien työllisyyspalveluiden ammattilaisilla oli kokemus siitä, että maahanmuuttajat ovat työkuultuuriltaan erilaisia ja suomalainen opiskelu- ja työkuulttuuri ei sulaudu heidän ajatusmaailmaansa yhtä hyvin kuin ammattilaiset ajattelevat. Nivelvaihe siirryttäessä koulutuksesta toiseen nähtiin tärkeänä ja se, että ammattilainen on tukena ohjaamassa ja kertomassa, mikä on missäkin vaiheessa järkevää ja asiakkaan kotoutumisen kannalta paras vaihtoehto. Kulttuurierot nähtiin haasteena, mutta toisaalta myös haluttiin nähdä asiassa kehittämismahdollisuuksia ja tunnistettiin että intensiivisen ohjauksen antaminen on tärkeää.

Nivelvaihe siinä - siinäkin täytyy olla kyllä tarkkana, että koska nää meidän maahanmuuttajat on todella aktiivisia menemään työelämään, eli heillä on ihan erilainen työkulttuuri ja se systeemi, kun meillä täällä Suomessa. Suomessahan se menee se protokolla niin, että ensin opiskellaan peruskoulu ja sitten lähdetään ammatillisiin opintoihin ja sitten mennään työelämään. Se, että meillä on tietyt kielitaitovaatimukset myöskin päästä töihin ja päästä sinne haluttuihin opintoihin. Heille tuntuu olevan aika vaikeata ymmärtää tää meidän systeemi. (H2)

Työllisyyspalveluissa oli todettu, että osa aikuisten perusopetuksen osittain suorittaneista halusi lähteä heti työelämään ja keskeyttää peruskouluopinnot. Tämä nähtiin ammattilaisten puolelta riskinä, koska Suomessa on haastavaa saada työtä ilman peruskoulutusta ja toisaalta asiakkaiden kielitaito ei ollut vielä kovin hyvä työelämään. Toki työntekoa kannustettiin peruskouluopinnojen ohella, sillä se osaltaan tukisi myös kielen opiskelua ja kielitaitoa sekä opettaisi työelämätaitoja.

Siinä ei ole vielä tarpeeksi sitä riittävää osaamistasoa, eli jos ajatellaan, että luku- ja kirjoitustaidoton ihminen tulee tänne tai on käynyt muutaman luokan kotimaassaan sitä peruskoulua, niin eihän se voi olla millään tavalla samalla tasolla kuin meidän yhdeksäsluokkalaiset, jotka pyrkii sinne ammatillisiin tai pyrkii työelämään. (H2)

7.5 Kotoutumisohjauksen kehittämistä rajoittavat tekijät

Jokaisella kotouttamisohjaajalla on jopa 70 asiakasta. Asiakkaiden määrän ollessa noin korkea, ohjaajilla on valitettavan rajoitettu mahdollisuus panostaa ohjaustyön kehittämiseen. Tämän takia maahanmuuttajien kotouttamispalvelut toivovat kehittämisohdotusten tulevan AIPe:lta kotouttamispalveluihin, ei toisinpäin. Aipe:ssa on tieto oppilaista ja heidän mahdollisista tuen tarpeistaan. Jos AIPe:sta ei oteta yhteyttä kotouttamispalveluihin, saatetaan kotouttamispalveluissa ajatella, ettei mitään haasteita ole eikä lisäresursseja näin ollen edes suunnitella.

Pitäisi olla silleen toisinpäin, että jos he havaitsee jotain aihetta keskustella sen opiskelijan elämästä tai etenemisestä tai muusta, niin ei me tiedetä siitä, he tietää sen ja heidän pitäisi silloin olla meihin yhteydessä. (H1)

Heillä [opettajilla] on se paras tieto ja heillä pitäisi olla se tieto, että jos tulee jotain keskusteltavaa, että hei onkohan tolla opiskelijalla kotoutumispalveluissa ohjaaja, niin voisinko olla siihen yhteydessä ja pitäisikö keskustella tästä. (H1)

AIPe:ssa opettajat eivät olleet tietoisia onko opiskelijoille tehty kotoutumissuunnitelma, ovatko he kotoutumisajalla ja mitä mahdolliseen kotoutumissuunnitelmaan on kirjattu. Lisäksi

heillä ei ollut tietoa mitä muuta tukea opiskelijoilla oli heidän tukenaan eri palveluista. Aikuisten perusopetuksessa koettiin, että tiedot kotoutumissuunnitelmista ja kotoutumisajasta kuuluvat ennemmin Mosaiikin kuin perusopetuksen osaamisalueeseen. Aikuisten perusopetuksessa kuitenkin tiedettiin, että osa opiskelijoista oli käynyt Hyvinkään Opiston järjestämän suomen kielen kielikoulutuksen ja osa tuli valmentavalta luokalta eli peruskoulusta kunnes ovat yli-ikäisiä peruskoulun perusopetukseen. Aikuisten perusopetuksessa ei nähty, että kotouttamistyö tai kotoutumisohjaus kuuluisi opettajien työhön muilta osin kuin miten se on aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassa sanottu. Kotoutuminen nähtiin aikuisten perusopetuksen oppimäärän opettamisena.

“Aipe ei ole kielikurssi, tämä ei ole työelämään orientoivaa opetusta, tämä on peruskoulua aikuisille”. (H3)

Työllisyyspalveluissa on huomattu, että osalla aikuisten perusopetuksen käyneillä opiskelijoilla on heikot kielelliset taidot tehdä työhakemuksia, CV tai osallistua työhaastatteluun. He pyrkivät auttamaan parhaansa mukaan työllisyyspalveluissa.

Sen pitäisi lähteä sieltä koululta eli ihan samalla lailla kuin meidän perusopetuksessa eli siellähän arvioidaan sitä oppilaan oppimiskykyä ja niitä kognitiivisiä taitoja. Mun mielestä se olisi ihan kyllä tervetullutta tähänkin, että pysäytettäisiin se juna ajoissa, ennen kuin se kerkeää menemään siihen, että meidän asiakkaat on vähän sellaisia että vaikka he ei ymmärrä, niin he sanoo “joo”, sitten kun sä kysyt sen eri lailla sen kysymyksen tulkin kanssa, niin se vastaus on aivan eri. (H2)

Toisaalta Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa on huomattu, että heillä on kuormitusta opettaa aikuisia niin hyvin ja intensiivisesti työhakemusten kanssa, koska resurssit eivät riitä. Tämän vuoden päättöryhmä käytti kahdeksan tuntia ansioluetteloiden tekoon, kun aiempien vuosiluokkien kanssa on riittänyt lyhyempi aika. Olisi hyvä, jos työllisyyspalvelut ja maahanmuuttajien neuvontapalvelut voisivat jakaa vastuuta työnhakuun liittyvissä asioissa.

AIPE:ssa on ohjausta työnhakuun ja työllistymiseen liittyen, mutta työllisyyspalveluilla nähtiin, että olisi erittäin tärkeää, että sitä olisi enemmän, esimerkiksi työelämään tutustumisjakson avulla. Opiskelijan ohjaajalla on kuitenkin aina paras ja ajankohtaisin tieto opiskelijan taidoista, edistymisestä sekä opinnoista. Tämä helpottaisi työllisyyspalveluiden taakkaa, että peruskoulun päättäneen opiskelijan taidot olisivat jokseenkin riittävät työnhakuun, vaikka työllisyyspalveluissa toki tuetaan ja ohjataan, mutta työhönvalmentaja ei voi tehdä hakemuksia kenenkään puolesta ja heikoilla taidoilla työtä hakeva henkilö tarvitsee paljon intensiivistä apua. Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opettajat voivat ottaa

yhteyttä tarvittaessa työllisyyspalveluihin ja työhönvalmentajaan ja pyytää työhönvalmentajaa luokkaan avuksi. Lisäksi nähtiin, että työllisyyspalvelut voivat auttaa esittelemällä työpaikkoja ja mahdollisesti myös järjestää rekrytointitapahtumia. Työllisyyspalveluilla ei ollut tarkkaa tietoa aikuisten perusopetuksessa järjestettävästä opinto-ohjauksesta ja sen määrästä, mikä vaikutti tulkintaan. Kyseessä ei ole yleistys vaan ajatus siitä, että suuriosa ohjauksesta lähtee aikuisten perusopetuksessa koulun puolelta, sillä työllisyyspalvelut voivat kaupungin käytännön vuoksi ohjata rajallisesti Hyvinkään aikuisten perusopetuksen opiskelijoita.

Mun mielestä siinä pitää olla myös maahanmuuttajille tällainen oppilaanohjaus ja nimenomaan miksei se voisi olla niin, että se on ihan erikoistunut näihin, koska sä osaat havainnoida ne ongelmat siellä taustalla ja auttaa yksilöllisesti sitä asiakasta. (H2)

Työllisyyspalveluissa nähtiin myös haasteena se, että monilla naisilla opiskeluun tulee vuoden, parin taukoja perheenperustamisen ja lastensaannin takia. Osa heistä on saattanut käydä jo osan aikuisten perusopetuksesta, mutta kielitaito on taantunut ja työ alkaa ikään kuin alusta. Kotoutumisaikakin on mennyt jo ohi, jonka aikana olisi pitänyt oppia suomen kieli, opiskella peruskoulu ja ammatti. Näissä tilanteissa työllisyyspalvelut alkavat etsiä keinoja, joilla pyritään hankkimaan takaisin kielellistä osaamista sekä työelämäosaamista. Tähän ei tietenkään aikuisten perusopetus voi vaikuttaa ja AIPE:n opiskelijoita on pieni osa Hyvinkään työllisyyspalveluiden asiakkaista. Huomio on tärkeä, mutta ei uusi ja olisi tärkeää saada äidit esimerkiksi vuoden jälkeen takaisin jatkamaan opintoja.

On aika tärkeää, että ei tällaisia [pitkään kotona olleita] henkilöitä voi oikeasti laittaa vapaille työmarkkinoille, koska se ymmärrys siitä kokonaisuudesta on niin vähäinen, että mitä siellä pitää tehdä ja minkälainen työelämä meillä Suomessa on. (H2)

Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluissa on huomattu sama, että osalla henkilöistä, jotka ovat käyneet aikuisten perusopetuksen, on heikot kielelliset työnhakutaidot sekä ymmärrys työnhausta ja työelämästä. He vastasivat, että he käyvät yhdessä ajan kanssa asiakkaan kanssa läpi työnhakuprosessia ja työhönvalmentaja laatii yhdessä asiakkaan kanssa työnhakuasiakirjat, asiakkaan puolesta hakemuksia ei tehdä. Hakemuksissa saa näkyä henkilön osaamisen taso. Työllisyyspalveluilla on tiettyjä työpaikkoja, jonne asiakkaan voi ohjata heikollakin suomen kielen kielitaidolla, tällöin on yleensä kyseessä työkokeilu. Moni tarvitsee työhönvalmentajan apua työnhaussa, mutta työvoimapulan vallitessa töihin otetaan heikommallakin kielitaidolla. Asiakkaan on mahdollista saada työhönvalmentajalta apua työkokeilun tai työn aloittamisessa. Työhönvalmentajan rooli on tukea sekä työnantajaa että työntekijää työllistymisen eri vaiheissa.

Maahanmuuttajien työllisyyspalveluissa nähtiin isona puutteena se, että Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa ei ole ollut työelämään tutustumisjaksoa tai kieliharjoittelua. Se auttaisi opiskelijaa sekä suomen kielen käyttämisessä, että työpaikan sääntöjen ymmärtämisessä ja oppimisessa. Tässä vaiheessa haastateltu henkilö ei tiennyt, että Hyvinkään lukiolla suunniteltiin TET-jaksoa ja että opiskelijat osallistuvat keväällä 2023 TET-jaksolle. Nähtiin myös, että Suomessa ihmisellä olisi hyvä olla ammatillinen tutkinto, jotta ei olisi niin suuressa vaarassa jäädä työelämän ulkopuolelle tai ajautua pitkäaikaisesti työkokeiluihin, palkkatukiin sekä pätkätoihin. Työllisyyspalveluiden mielestä maahanmuuttajien työelämätaitoihin ja työhön tutustumiseen kannattaa ehdottomasti panostaa.

Mun mielestä siellä pitäisi olla ihan samanlainen tällöinen työelämään tutustuminen, ihan niin kuin meidän ysiluokkalaisilla tai kasiluokkalaisilla on. Se olisi hirveän tärkeä ja siinä alussa jo ohjata sitä, että minkälaiset pelisäännöt siellä on ja kerrata siellä, ennen kuin mennään sinne työpaikalle, että näin täällä toimitaan ja tällöiset pelisäännöt on. Sun täytyy asennoitua ja nähdä se asia, että sun täytyy sopeutua näihin pelisääntöihin, niin silloinhan he ei näe mitään muuta vaihtoehtoa siinä.

(H2)

7.6 Opinto-ohjauksen kehittämistä edistävät tekijät

Työllisyyspalveluilla ei voitu ottaa kantaa opiskelijoille annettavaan opinto-ohjaukseen sen pedagogisessa merkityksessä, mutta he ajattelivat, että maahanmuuttajien työhönvalmennus on Hyvinkäällä lisäpalvelua, joka tukee maahanmuuttajien työllistymistä sekä koulutuksiin hakeutumista. Joka voidaan ajatella aikuisten perusopetuksen jälkeisenä ohjauksena, vaikka se ei ole varsinaista koulussa tehtävää opinto-ohjausta. Asiakkaat ohjautuvat heille kouluista opettajien kautta tai paikallisten TE-palveluiden kautta. Osa asiakkaista haluaa hakea ammatillisiin opintoihin opiskelemaan. Lisäksi kartoitetaan, kiinnostaako asiakasta työ vai jatko-opiskelu.

Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluissa nähtiin, että Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opettajilla ja opinto-ohjaajilla on merkittävä rooli opiskelijan ohjaamisessa, sillä heillä on ajankohtaisin tieto opiskelijan opintojen ja osaamisen tilasta.

Maahanmuuttajien neuvontapalveluissa sanottiin, että opettajat ja opinto-ohjaajat voivat ottaa heihin yhteyttä matalalla kynnyksellä ja konsultoida nimettömästi, soittaa tai käydä paikan päällä yhdessä asiakkaan kanssa, mikäli he kokevat, että maahanmuuttajien neuvontapalvelut voivat auttaa. Hekään eivät voineet ottaa kantaa varsinaiseen opinto-ohjaukseen, jota tehdään koulussa, mutta he voivat keskustella asiakkaan kanssa ja pohtia kotoutumissuunnitelmaa kirjattuja asioita tai jatkokoulutuksen tarvetta. Neuvontapalvelussa on rajalliset resurssit ajan suhteen, joten olisi huomioitava, että asiakkaalla on

neuvontapalveluihin mennessään tiedot opinnoista ja niistä asioista, jotka liittyvät hänen käyntiinsä. Maahanmuuttajien neuvontapalvelut mainitsivat, että heille tulee niukasti yhteydenottoja opettajilta. He olivat varsin yllättyneitä, että opiskelijat kyselevät arkisiin asioihin apua opettajilta. Ohjeeksi maahanmuuttopalveluista sanottiin, että opettajien tulee ohjata arkisiin asioihin, kotoutumiseen tai muuhun koulun ulkopuolisiin asioihin liittyvissä asioissa opiskelijat Hyvinkään Mosaiikin palveluihin. Aukioloaikoina paikalla on aina joku, joka voi auttaa ja aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden koulupäivien ollessa suhteellisen lyhyitä, heidät voi luonnollisesti ohjata koulupäivän jälkeen Mosaiikkiin.

Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa on todettu olevan säännöllistä lukujärjestykseen kirjattua opintosuunnitelman mukaista opinto-ohjausta, jossa on harjoiteltu tekemään CV:itä, vierailtu työnhakumessuilla sekä netissä työnhakusivustoilla. Lisäksi luokassa on käynyt työhönvalmentaja sekä yritysneuvoja ja luokassa on opiskeltu työhön ja työnhakuun liittyvää sanastoa.

7.7 Opinto-ohjauksen kehittämistä rajoittavat tekijät

Luokat ja siellä olevat opiskelijat ovat keskenään hyvin erilaisia, joten opinto-ohjauksen työnkuva on AIPÉ:ssa hyvin laaja.

Se on niin heterogeeninen se joukko. Jotkut tarvitsisivat apua ihan kaikkeen, että he ei selviä sähkölaskujen kanssa, ettei ymmärrä sitä matikkaa mitä siellä on, että semmoinen ihan arjessa toimiminen on tosi haastavaa. Joillakin taas on ihan selvät suunnitelmat!
(H3)

Haasteena on koettu myös se, että joinain vuosina osalla opiskelijoista on ollut päättövaiheessa heikko suomen kielen taito eikä opiskelijat ole voineet itsenäisesti kirjoittaa työhakemuksia tai CV:tä tai se on vienyt paljon aikaa. Päättövaiheessa opiskelijalla tulisi olla riittävä suullinen ja kirjallinen suomen kielen taito, jotta opinto-ohjaus olisi sujuvaa. Näin on todettu myös Karvin (2020) tutkimuksessa, joten se ei ole vain yhden koulun haaste. Tarkoituksena olisi pystyä lukemaan ja ymmärtämään opinto-ohjaukseen liittyvää kirjallisuutta, mikä taas on hyvin vaativaa kieltä. Lisäksi suullisen ohjauksen ymmärtäminen olisi tärkeää. Mikäli opiskelija pääsisi etenemään heikolla kielitaidolla päättövaiheeseen, koettaisiin haastavaksi jättää opiskelija kertaamaan aiempia asioita, mutta opiskelijan edun ja oppimisen kannalta olisi hyvä, että hän saisi vähintään intensiivistä tukea tai niin sanottua tukiovetusta. Tämä sama asia tuli esiin myös Karvin (2020) tutkimuksessa ja saman on kokenut haasteeksi moni opettaja ja koulutustaho eri puolilla Suomea. Ihan kuten työllisyyspalveluiden ja maahanmuuttajien neuvontapalveluiden kautta on haastattelussa kerrottu, että Hyrian kotoutumiskoulutuksessa seurataan opiskelijan etenemistä ja jos taidot eivät ole riittävät seuraavaan moduuliin, he kertaavat aiemman joko kokonaan tai osittain.

Ennen päättövaiheeseen pääsyä on hyvä kartoittaa opiskelijan kielitaito ja osaamistaso, ja sitä kautta pohtia ovatko opiskelijan taidot riittävät, jotta hänen kannattaa edetä päättövaiheeseen. Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksessa näin tehdäänkin, vaikka aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden taidot eivät kaikilla ole yhtä riittävät erinäisien syitten takia. Haasteena on koettu, ettei aikuisten perusopetusta voi suorittaa monta vuotta ja sen puolesta olisi hyvä, jos työllisyyspalvelut voisivat olla tukena enemmän, esimerkiksi tarjoamalla työhönvalmennusta ja luokkiin tuotavaa työnhakutaitoja tukevaa ohjausta. On myös ymmärrettävää, että aikuisten perusopetuksen tavoitteet on Karvin (2020) selvityksen mukaan koettu liian vaativiksi ja että AIPEn opetuksen aikana kaikkien kielitaito ei kehity tarpeeksi kolmen vuoden aikana ja perusopetuksen lisäksi tarvitaan esimerkiksi työpaikka, jossa kieltä pääsee käyttämään. Osalla opiskelijoista on myös haastavia vaiheita elämässä, mikä vaikuttaa opiskeluun ja on luonnollista, ettei kaikkien sietokyky, resilienssi ja stressinsäätely ole samanlaista.

Hyvinkään lukion perusopetuksessa ei ole aiemmin ollut päättövaiheessa työelämään tutustumisjaksoa ja tämä on nähty puutteena. Tämä tulee kuitenkin muuttumaan tänä keväänä 2023, kun päättöryhmän opiskelijat menevät ensimmäisen kerran työelämään tutustumisjaksolle.

Työllisyyspalveluissa ja maahanmuuttajien neuvontapalveluissa nähtiin, että opinto-ohjaus kuuluu opetuksen järjestäjälle eli Hyvinkään lukiolle, eivätkä he osaa ottaa asiaan kantaa. He olivat kokeneet, että osalla aikuisten perusopetuksen käyneistä työnhakutaidot, kielitaito ja monet arvosanat olivat heikkoja. Tässä vaiheessa työllisyyspalvelut tehostavat henkilön työelämätaitoja ja työelämään ohjaamista. Niiden opiskelijoiden, jotka eivät kuuluneet Hyvinkään työllisyyspalveluiden piiriin, tulevaisuudesta ei ollut tietoa.

Työllisyyspalveluissa todettiin, että AIPEn opiskelijat eivät pääse työllisyyspalveluiden asiakkaiksi, koska asiakkaan tulee olla työtön työnhakija. Aikuisten perusopetuksen suorittamisen jälkeen he voivat ilmoittautua työttömiksi työnhakijoiksi ja siten saada työllisyyspalveluiden ja työhönvalmentajan tukea. Mikäli heille kuitenkin tulee aikuisten perusopetuksen suorittanut henkilö, jolla on heikot työnhakutaidot, he ohjaavat häntä intensiivisesti. Ensin käydään yhdessä rauhassa läpi työnhakuprosessia. Sen jälkeen tehdään yhdessä työhakemus, sitä ei kuitenkaan tehdä henkilön puolesta. Työhönvalmentaja opastaa asiakasta asiakirjojen tekemisessä itsenäisesti. Työllisyyspalveluilla on tiedossaan työpaikkoja, joihin voi päästä heikollakin kielitaidolla ja vallitsevan työvoimapulan vuoksi työpaikkoja on runsaasti ollut tarjolla. Myös työsuhteen aikana ja työkokeiluissa työnantajilla on mahdollisuus saada tukea maahanmuuttajataustaisen työntekijän tukemisessa.

Työhönvalmentajaa ja työllisyyspalveluita voi kuitenkin aina konsultoida ja soittaa yhdessä opiskelijan kanssa. Etenkin siirtymävaiheen lähestyessä on hyvä olla yhteydessä, kun henkilö valmistuu aikuisten perusopetuksesta ja tarvitsee apua työllistymiseen tai jatkokoulutukseen hakemiseen mahdollisesti omaehtoisena opiskeluna.

8 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa sitä, että tutkivat tahot toimivat rehellisesti, huolellisesti ja vaalivat tarkkuutta niin tutkimuksensa tietojen tallentamisen, esittämisen kuin myös tulosten arvioinnin suhteen. Jos tutkimuksessa esitellään muiden tahojen aiemmin tekemiä tutkimuksia, on näitä kunnioitettava ja annettava näille tutkimuksille niille kuuluva arvostus, kun esimerkiksi julkaistaan näistä saatuja tuloksia. Lisäksi hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkimus raportoidaan, suunnitellaan ja toteutetaan kohta kohdalta niin, että tutkimuksen tieteellisyys toteutuu. Tutkivan tahon asema, heidän oikeutensa, heidän vastuunsa ja velvollisuutensa on dokumentoitava niin, että kaikki osalliset ymmärtävät ja hyväksyvät ne. Tutkimukseen osallistuvat rahoittajat ja muut tärkeät sidosryhmät, jotka tutkimukseen liittyvät, on selvitettävä tutkimukseen osallistuville ja kun tutkimuksen tulokset julkaistaan, on tieto näistä tahoista oltava näkyvillä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.)

Tutkimusta suorittava taho tarvitsee tutkittavilta suostumuksen haastatteluun. Lupa tarvitaan myös organisaatiolta, jota osallistujat edustavat haastattelussa tai kun haastattelut tehdään haastateltavan työajalla. (Vilka 2021a, 115.) Olemme saaneet Hyvinkään kaupungilta tutkimusluvan opinnäytetyöhömme ja aloitimme haastattelut vasta tutkimusluvan ollessa valmis. Yhteistyökumppanimme eli Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus saa lukea opinnäytetyön ennen sen julkistamista ja noudatamme tarkkuutta ja huolellisuutta kirjoittaessamme asioista. Tarkoituksenamme on löytää kehitysmyönteisiä asioita ja pyrkiä tuomaan niitä esiin. Hyvinvointialueelle siirtyminen on tuonut omat haasteensa jokaisen kunnan palveluiden järjestämiselle ja huomioimme sen tarkastellessamme kunnan palveluita maahanmuuttajien näkökulmasta.

Opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että olemme lähdekriittisiä ja valitsemme opinnäytetyön tutkimusteorian aineistoksi vain tutkimustietoa ja virallisia lähteitä. Lisäksi haastattelemme ammattilaisia/asiantuntijoita, joilla on alan koulutus. Tiedotamme kaikkia haastattelemiamme ammattilaisia siitä, että kokoamme vastaukset haastatteluista saatavien vastausten avulla ja ne tulevat näkyviin julkiseen opinnäytetyöhömme. Otamme huomioon tutkimushaastatteluihin osallistuvien henkilöiden yksityisyyden suojan ja pyydämme heiltä itseltään suostumuksen osallistua opinnäytetyöhömme. Huomioimme jokaisen haastateltavan ammattilaisen itsemääräämisoikeuden sekä oikeuden kieltäytyä haastatteluista tai jäädä pois

tutkimuksesta kesken opinnäytetyön. Otamme haastatteluissa ilmenneissä vastauksissa huomioon sen, että haastateltava voi itse lukea, mitä olemme kirjanneet ja mitkä osuudet tulevat opinnäytetyöhön. Lisäksi arvioimme, kuinka minimoimme aineiston kokoamisen haitat tutkimuksen kohteelle. Estämme vilppiä tieteellisessä tutkimuksessa niin, että emme esitä tuloksia yleistäen, emmekä esitä tekaistuja havaintoja. Selitämme selkeästi kaikki käyttämämme menetelmät ja tuomme esille tutkimuksen puutteet, mikäli niitä esiintyy. (Vilkkä 2021a, 115-120; Hirsjärvi ym. 2009, 26.)

Toimimme osana Ohjauksella onnistut -hanketta ja haluamme tuoda kehitysideoita esiin tutkimustyössämme, eikä tarkoituksenamme ole arvostella puuttuvia tai puutteellisia palveluita. Tutkimuskohteemme toimii osaltaan Opetushallituksen määräysten mukaisesti eikä voi suoranaisesti vaikuttaa siihen minkälainen sisältö opinnoissa on, mutta hanke tähtää siihen, että palveluita ja ohjausta voidaan kehittää. Resursseista vastaa kaupungin sivistystoimi.

Ymmärrämme, että meillä on opinnäytetyön kirjoittajina valtaa suhteessa tutkimuskohteeseen ja voimme hyödyntää sitä näkökulmissa, tulkinnoilla sekä valitsemallamme aiheella ja sen rajauksella. Tiedostamme tämän ja pyrimme tuomaan tutkimuskohteelle luotettavan tiedon siitä, että he saavat lukea opinnäytetyön ennen julkistamista ja heti haastatteluista saatujen vastausten kirjaamisen jälkeen. Tarkoituksenamme on koota yhteen tietoa kaikilta verkoston yhteistyötahoilta. (Vilkkä 2021a, 123.) Ensisijaisesti haluamme korostaa kehitysmuotoisyyttä tutkimustuloksia läpikäydessämme ja haluamme löytää haastatteluissa esiin tulleet asiat, joita voisi kehittää sen sijaan, että näkisimme ne puutteellisina.

Emme kirjoita laadullisen tutkimuksemme haastateltavien ammattilaisten nimiä julkiseen opinnäytetyöhömmä ja huomioimme, että meidän teemahaastattelumme ei ole pitkäkestoinen tutkimussuhde. Sen vuoksi meidän tulee ottaa huomioon, että mikäli haastateltavan nimi ja yhteystiedot tulevat esiin julkisessa työssämme, joku voi kiinnostua kysymään häneltä lisäinformaatiota, vaikka tarkoituksena oli osallistua vain meidän opinnäytetyöhömmä. (Kuula 2011, 8.) Tämän vuoksi olemme rajanneet haastateltavista kerrottavat tiedot minimiin ja käytämme heistä yleisiä ammattinimikkeitä, jotta tunnistettavuus heikentyy. Emme tuo esille asioita, jotka voivat olla haitallisia haastateltavien työlle tai työyhteisölle. Tässäkin asiassa noudatamme kehitysmuotoista ajatusta ja pyrimme tuomaan esille sen, että asiaa ja palveluita voidaan kehittää yhdessä eri tahojen kanssa.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyössämme esiin tulleet asiat, kehittämistä vaativat kohdat sekä yleinen ajatus aikuisten perusopetuksen järjestämiseen liittyvästä verkostoyhteistyöstä olivat melko samanlaisia kuin Karvin (2020) selvityksessä esiin tulleet asiat. Koulutuksen järjestäjät pohjaavat opetuksen ja ohjauksen vahvasti Opetushallituksen määrittelemiin asetuksiin ja opetussuunnitelmaan. On kuitenkin hyvä huomata, että asiaa kehitetään valtakunnallisesti ja näitä samoja asioita on huomioitu myös muiden kuntien järjestämissä aikuisten perusopetuksen koulutuksissa. Tämän opinnäytetyön kautta tulleiden kehitysehdotusten kautta aikuisten perusopetus ja muut opiskelijaa ohjaavat tahot voivat hyötyä ohjausta kehittäessään.

Tutkimuksemme tulosten perusteella voimme todeta, että haastattelemiemme tahojen kesken on olemassa verkostoyhteistyötä, joka tukee maahanmuuttajia heidän opiskeluaikanaan, mutta se voisi olla aktiivisempaa ja sen olisi hyvä olla velvoittavampaa. Jokainen haastattelemamme asiantuntija oli avoin verkostoyhteistyölle, mutta haastatteluissa kävi ilmi, että jokainen odotti toisten olevan yhteistyön ehdottamisessa aloitteellisempi. Yhteyksien ylläpitoon tarvitaan lisää aktiivista otetta, jotta verkostoyhteistyö tukisi paremmin maahanmuuttajaopiskelijoita.

Lait ja asetukset pyrkivät yleensä edistämään yleistä etua ja luomaan puitteet ihmisten tasavertaiselle kohtelulle. Haastatteluidemme perusteella niiden huomattiin kuitenkin hidastavan ja hankaloittavan muun muassa maahanmuuttajien asioiden hoidossa. Monen maahanmuuttajan voi olla vaikea ymmärtää, miksi eri organisaation edustajat eivät pääse toistensa tietokantoihin ja asioiden hoitaminen hidastuu, kun samaa asiaa voi joutua hoitamaan monessa eri virastossa. Tietosuojalait ja salassapitovelvollisuus ovat osa tietoturvakäytäntöjä, jotka joskus tuntuvat hankaloittavan asianomaisten omien asioiden selvittämistä.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että sujuvan moniammatillisen verkostoyhteistyön avulla myös kotoutuminen on sujuvampaa ja henkilön ohjaaminen palvelusta toiseen helpottuu, kun jokaisella on selkeät tiedot siitä mikä taho tekee mitäkin ja missä vaiheessa tehdään yhteistyötä ja miten asiakkaita ohjataan eri tahojen välillä. Tällä voi olla merkittävä vaikutus maahanmuuttajan syrjäytymisen ehkäisyssä.

Aikuisten perusopetuksen opettajat ovat tottuneet suunnittelemaan itsenäisesti opetussuunnitelman mukaisesti rungon opetukselleen, mutta yhteissuunnittelulle oli todettu olevan tarvetta.

Opiskelijat kyselevät aikuisten perusopetuksen opettajilta välitunneilla ja oppituntien ulkopuolisina aikoina neuvoja moniin koulun ulkopuolisiin asioihin. Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden mukaan opettajien kannattaa ohjata kaikki opiskelijat heidän asiantuntijoidensa luo, sillä he ovat sitä varten.

Keskustelussa toimeksiantajan kanssa tuli esille tärkeä huomio siitä, että vaikkei AIPEn opiskelija puhuisi tai kirjoittaisi kolmen vuoden opiskelunsa jälkeen suomen kieltä tai ei olisi oppinut opetussuunnitelman mukaisia asioita, hän on kuitenkin ollut kolmen vuoden ajan keskellä suomalaista kouluarkea, jossa hän on nähnyt, kuinka suomalainen koulu toimii, millainen on opettajan rooli ja kuinka oppilaiden toivotaan käyttäytyvän. Tällä on tärkeä osuus kotoutumisprosessissa. Voi olla, että ensimmäisen polven maahanmuuttaja on tiukasti sitä mieltä, että hänen kulttuurinsa ja perinteensä ovat ne ainoat oikeat. Hänen lapsensa ovat sisällä Suomen arjessa jo aivan eri tavalla vanhempiinsa nähden ja AIPEn käyneet vanhemmat ymmärtävät lapsiaan ja heidän erilaisia valintojaan paremmin, kun ovat itse nähneet suomalaista työelämää ollessaan koulussa ja saaneet vaikutteita kouluelämästä. Kotoutuminen ja kielen oppiminen ovat hitaita prosesseja, jotka vievät henkilöstä ja tämän taustasta riippuen hyvin eripituisen ajan.

10 Kehittämisehdotuksia

Opinnäytetyömme edetessä olemme pohtineet kuinka mielestämme maahanmuuttaja-opiskelijoita voisi tukea sosiaalialan näkökulmasta ja olemme kirjanneet tähän omia ajatuksiamme maahanmuuttajaopiskelijoiden tukemisen kehittämisestä.

Mielestämme kotoutumisohjauksen lisääminen ja selkiyttäminen aikuisten perusopetuksessa voisi tukea opiskelijoita enemmän heidän opinnoissaan. Opinto-ohjausta on jo riittävä määrä opetussuunnitelman mukaan, mutta kotoutumisesta tietävän koulunkäynninohjaajan tai kouluvalmentajan/koulusosionomin palkkaaminen voisi olla hyvä lisä. Mielestämme on tärkeää hyödyntää verkostoyhteistyössä sovittuja ohjeistuksia ja ohjata opiskelijat oikeaan palveluun, jotta ei tehdä päällekkäistä työtä. Toki näin ammattilaiset toimivat, mutta näemme tulevina sosionomeina, että yhdessä sovittujen ohjeistusten noudattaminen on tärkeää ja tukee myös asiakasta. Ohjaaminen oikeaan palveluun on tärkeää, jotta asiakas saa tarvittavan tuen ja olemme huomioineet sen tärkeäksi, sillä tulevina sosionomeina teemme työssämme palveluohjausta.

Opinto-ohjauksen rahoitus tulee kunnan sivistystoimelta ja sitä ennen opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Ohjauksella onnistut -hankkeeseen on haettu lisärahoitusta Opetushallitukselta ja samaa tukea tullaan hakemaan myös jatkossa. Aikuisten perusopetus järjestetään jo opintosuunnitelman mukaisesti, joten kunnan sivistystoimelle lisärahoitustarpeen esittäminen vaatisi konkreettisia esityksiä. Tässä meidän opinnäytetyössämme on tullut esille ne tarpeet, joita opinto-ohjaus vielä vaatisi. Opinto-ohjaus onnistuessaan kannustaa opiskelijaa löytämään oman osaamisalansa ja mielenkiinnon kohteensa, jolle suunnata. Kun opiskelija saa ajoissa tukea tulevaisuuden suunnitelmiinsa, hänen opiskelunsa on määrätietoisempaa ja näin löytynyt motivaatio kannustaa jatkamaan opinnot loppuun. Tarpeeksi tukea saanut opiskelija etenee elämässään päämäärätietoisemmin ja sopeutuu yhteiskuntaan nopeammin.

Mielestämme olisi tärkeää tehdä verkostoyhteistyössä yhdessä kehittämistyötä, jotta asiakkaan koulutus- ja kotoutumispolku pysyy sujuvana eikä hän putoa missään vaiheessa avun ulkopuolelle. Maahanmuuttajien neuvontapalveluiden kautta on hyvä saada aikuisten perusopetuksen opettajille ja opinto-ohjaajille selkeä ohjeistus siitä, minne voivat ohjata eri kunnassa asuvan opiskelijan, kun hän tarvitsee viranomaisapua tai muuta neuvontaa kotoutumiseen, työnhakuun tai arkisiin asioihin liittyen. Hyvinkään palvelut olivat tiedossa ja samanlaisen yhteenedon voisi tehdä myös muiden kuntien palveluista.

Verkostoyhteistyötä voisi kehittää järjestämällä kerran vuodessa yhtenäisen tapaamisen liittyen aikuisten maahanmuuttajien oppilasmääriin ja muihin asioihin, joissa voitaisiin yhdessä pohtia, onko jotakin ajankohtaisia ilmiöitä tai voisiko verkostoa jopa laajentaa esimerkiksi kaupungin muiden toimijoiden kanssa, kuten kolmas sektori, liikuntapalvelut ja muut koulutuksen järjestäjät, kuten Hyria. Olisi tärkeää, että maahanmuuttajien tukeminen olisi kunnassa yhtenäistä ja eri toimijat tiedostavat, että yhteistyö tukee kotoutumista. Jos jokainen tekee omalla tontillaan omaa työtä erillään muista, se ei tue verkostomaista moniammatillista yhteistyötä.

Lisäksi Mosaiikin järjestämää verkostotapaamista voisi muokata niin, että tapaamiseen osallistuisivat vain Hyvinkään kaupungin eri tahot, kuten Hyvinkään kaupungin työllisyyspalvelut, Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus, Mosaiikki ja mahdollisesti myös Keusoten maahanmuuttajien palveluiden edustaja. Siinä Hyvinkäällä olevaa ohjausta ja paikallisia ilmiöitä tai asioita voitaisiin käydä yhdessä läpi ja kartoittaa, että jokainen toimija tietää minne ja missä asioissa voivat ohjata henkilöitä.

Koimme tärkeänä ajatuksena sen, että pidetään huolta, että jokainen opiskelija saa opiskeluaikana riittävät työelämän ja opiskelun tiedot ja taidot, jotta hän voi edetä opinnoissa eteenpäin ja sitä kautta myös työllistymismahdollisuudet paranevat. Jos opinnot

tai suomen kielen taito ei etene riittävästi, kartoitetaan syy ja hyödynnetään opinto-ohjauksen yksilöllistämistä. Lisäksi koimme ja pohjaamme ajatuksen myös tutkittuun tietoon, että on tärkeä kartoittaa opiskelemaan otettaessa riittävän hyvin opiskelijan aiempi koulutus ja osaaminen. Tässä voidaan hyödyntää myös muita tahoja, josta opiskelija ohjautuu tai aiemman koulutuksen järjestäjää, mikäli opiskelija hakeutuu itsenäisesti aikuisten perusopetukseen. Ilmoitetaan ajoissa opintojen etenemättömyydestä työllisyyspalveluihin ja tehdään kotoutumishjelmassa määriteltyä ennaltaehkäisevää työtä, jotta opiskelijan kotoutumisaika etenisi suunnitelman mukaisesti. Mikäli aikuisten perusopetuksessa pääsisi etenemään heikoilla taidoilla, työllisyyspalveluille kasautuu työtä, sillä heidän täytyy aloittaa asiakkaan kanssa aivan perusasioista: tähän menee luonnollisesti enemmän aikaa. Työllisyyspalvelut ohjaavat henkilön maahanmuuttajien neuvontapalveluun, jossa ohjaaja auttaa ja käy henkilökohtaisesti läpi työllistymisprosessia, mikä kuormittaa maahanmuuttajien neuvontapalveluita. Lisäksi työllisyyspalveluiden työhönvalmentaja auttaa työnhaussa tehostetusti, mikä lisää työhönvalmentajan työtaakkaa, mikäli taidot ovat heikot. Toki on tärkeää, että asiakkaan ohjaus on jatkuvaa eikä se pääty heiltä aikuisten perusopetuksen suorituksen jälkeen. Asiakkaan heikkoihin taitoihin vaikuttaa moni asia eikä asia ole yksiselitteinen, vaikka opetus ja ohjaus olisi kuinka hyvää ja tiivistä.

Peruskoulu on suunniteltu ja tarkoitettu 7-15-vuotiaille lapsille, jolloin opetussuunnitelmassa täytyy huomioida lapsen kehityskaaret haasteineen, mutta kun opetetaan aikuisia, opetus voisi keskittyä enemmän siihen, että tuettaisiin opiskelijan siirtymistä aikuisen maailmaan suomalaisen kulttuurin vaatimusten mukaan. Maahanmuuttajien tukeminen ja ohjaaminen on jokseenkin erityislaatuista ja se vaatii hyvää kykyä tunnistaa ja ennakoida tilanteita, joissa lisätukea tarvitaan. Osittain myös sanatonta viestintää ja sitä, että suomalainen ja ammattilainen tietää, mitä maahanmuuttaja voi tarvita Suomessa tai mistä hänelle olisi hyötyä kotoutumisen näkökulmasta.

Havaitsimme opinnäytetyötä kirjoittaessamme, että Hyvinkään kaupungin nettisivuilta on ollut hankalaa löytää tietoa maahanmuuttajille suunnatuista palveluista. Tietoa on joko liian niukasti tai sitä ei löytynyt lainkaan. Nettisivut kaipaavat selkeyttä ja olisi hyvä, että Hyvinkäällä maahanmuuttajille suunnatut palvelut löytyisivät eriteltynä yhdeltä selkeältä nettisivulta ja selkosuomeksi kirjoitettuna. Tällä hetkellä Hyvinkään kaupungin nettisivuilla tietoa joutuu etsimään monesta eri kohdasta ja tiedot ovat pirstaleisia. Niitä kirjoittaessa ei ole huomioitu kohderyhmän näkökulmaa. Maahanmuuttajien on ehdottoman tärkeä löytää heille tarkoitetut sivut vaivattomasti ja sieltä heille tarkoitettu tieto, muuten sivusto ei ole saavutettava tärkeimmän kohderyhmän osalta. Tämä on tärkeä havainto, koska aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassakin neuvotaan opiskelijoita itseään aktivoitumaan ja löytämään tietoa itseohjautuvasti. Kunnan maahanmuuttajille suunnatuilla palveluilla ja

netistä helposti löydettävällä tiedolla on merkittävä rooli, jotta henkilö voi itse löytää tietoa menemättä ensin lähipalveluun.

Tutkimuksen jatkokehittämissä olisi mielestämme tärkeää haastatella itse opiskelijoita ja selvittää, minkälaista tukea he ovat saaneet ja millaista tukea he kaipaavat opiskeluidensa ja kotoutumisensa tueksi.

11 Työelämäkumppanin kiitokset ja palaute

Olemme valtavan kiitollisia työelämäkumppanillemme Hyvinkään lukiolle, että pääsimme mukaan Ohjauksella onnistut-hankkeeseen. Pitkin tutkimusprosessia nousi esiin kysymyksiä, joihin saimme nopeasti selkeät vastaukset Hyvinkään lukion edustajilta ja pääsimme jatkamaan opinnäytetyötämme. Opimme tämän tutkimusprosessin aikana paljon yhteistyön merkityksestä. Oli myös mielenkiintoista huomata opinnäytetyön haastatteluja läpikäydessämme ja muihin tutkimuksiin ja selvityksiin verratessa, että kyse ei ollut vain yhden kunnan ja opetuksen järjestäjän haasteista vaan niitä on kohdattu myös valtakunnallisesti.

Pyysimme palautetta yhteistyökumppaniltamme. He kiittivät “sukeltamisesta vaativaan ja erittäin laajaan aiheeseen.” Yhteistyökumppanimme kanssa keskusteltuamme huomasimme, että molemmat osapuolet kokivat, että monet mielenkiintoiset asiat jäivät vielä opinnäytetyömme ulkopuolelle. Toimeksiantaja kertoi opinnäytetyön tekoprosesseineen kirvoittaneen tarpeellisia keskusteluja heidän koulutuksensa sisällä, kuten myös eri toimijoiden välillä. Toimeksiantajan mielestä opinnäytetyömme oli hyödyllinen erilaisten, osin hyvin nuorten ohjausmuotojen kehitystyössä. He kuvailivat yhteistyötä sujuvaksi ja antoisaksi. He kokivat, että aiheen olisi ollut hyvä olla rajatumpi, sillä jouduimme esittämään muutamaan otteeseen tarkentavia kysymyksiä jälkikäteen haastattelumme lisäksi.

12 Itsearviointi

Pitkin opinnäytetyöprosessia molemmat koimme reflektoiduamme lähes jatkuvasti: mitä olisimme voineet tehdä eri tavoin, ja mihin olisimme tarvinneet enemmän aikaa. Tämä loi tietynlaista turhautumista, sillä aina ei vain voi palata alkuun ja tehdä eri tavalla. Rajaamista piti tehdä jatkuvasti, sillä mielenkiintoisia artikkeleita ilmaantui jatkuvasti eri medioista. Prosessi opetti sietämään epätäydellisyyttä - ymmärrämme tämän olevan luonnollista

kehitysprosessissa ja huomaamme, että nämä huomiot ovat tärkeä osa oppimista. Opinnäytetyön tekijöinä olimme onneksemme keskenämme varsin erilaisia, sillä yhdessä tutkimusta tehdessä se oli todellinen vahvuus, kun kumpikin teki sitä, minkä koki vahvimaksi osaamisalueekseen. Toinen oli harkitsevampi ja analyttisempi ja toinen koki, että kun asiat kirjoittaa esille, niitä on helpompi tarkastella. Tästä erilaisuudesta oli valtavasti hyötyä ja saimme työstettyä tehokkaasti opinnäytetyötämme.

Olemme molemmat sisäistäneet opinnäytetyötä tehdessämme, millainen prosessi tämä on ja millaisia asioita se vaatii meiltä itseltämme. On ollut hienoa huomata, että olemme kasvaneet ammatillisesti todella paljon näiden reilun kahden vuoden aikana ja osaamista on karttunut myös työelämästä. Olemme tyytyväisiä työhömmä ja yhteistyömme sujui hyvin. Meillä on opintojen alusta asti ollut hyvä keskusteluyhteys ja samanlaiset mielenkiinnon kohteet sekä luonteenpiirteet. Näistä on ollut apua opinnäytetyön teossa. Emme kohdanneet haasteita yhteistyössä vaan päinvastoin työtä on ollut antoisa tehdä. Uskomme, että opinnäytetyön ja opintojen tuoma oppi yhteistyötäidoista on arvokasta oppia myös työelämässämme tulevaisuudessa.

Lähteet

Painetut

Hiitola J., Anis M. & Turtiainen K. (toim.). 2018. Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Vastapaino.

Jahnukainen, M., Kalalahti, M. & Kivirauma, J. 2019. Oma paikka haussa. Maahanmuuttotauustaiset nuoret ja koulutus. Helsinki: Gaudeamus.

Juvonen A-M. 2021. Maahanmuuton lait ja menettelyt. Käytännön käsikirja. Helsinki: Edita.

Klemelä, K., Tuittu, A., Virta, A. & Rinne, R. (toim.) 2011. Vieraina koulussa? Monikulttuurinen koulu oppilaiden, vanhempien, opettajien ja rehtoreiden kokemana. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Koppinen, M-L. & Pollari, J. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Korhonen V. & Puukari S. (toim.). 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lilja, N., Eilola, L., Jokipohja, A-K, Tapaninen, T. 2022. Aikuiset maahanmuuttajat arjen vuorovaikutustilanteissa. Suomen kielen oppimisen mahdollisuudet ja mahdottomuudet. Tampere: Vastapaino.

Lindblom-Yläne, S., Paavilainen, E., Pehkonen, L. & Ronkainen, S. 2020. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: SanomaPro.

Saarinen, T., Nuolijärvi, P., Pöyhönen, S. & Kangasvieri, T. (toim.). 2019. Kieli, koulutus, politiikka. Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. Tampere: Vastapaino.

Saukkonen, P. 2020a. Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, P. 2020b. Vimmainen maailma. Kirjoituksia muuttoliikkeestä, monikulttuurisuudesta ja nationalismista. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Aikuisten perusopetus. Webinaari 7.9.2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 1.5.2023. <https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/09/Aikuisten-perusopetuksen-ty%C3%B6paja.pdf>

Hallintolaki 434/2003. Viitattu 5.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P8>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Hyvinkää 2020. Kotouttamisohjelma 2020-2023. Viitattu 16.4.2023. https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/sosiaali--ja-terveys/maahanmuuttajapalvelut/liitteet/kotouttamisohjelma_5.2.2020.pdf

Hyvinkää. 2022. Aikuisten perusopetus. Viitattu 15.2.2023. <https://www.hyvinkaa.fi/hyvinkaan-lukio/Opiskelu/Aipe/>

Hyvinkää. 2023. Hyvinkään lukio. Viitattu 15.2.2023. <https://www.hyvinkaa.fi/hyvinkaan-lukio/lukiomme/hyvinkaan-lukio/>

Hyvinkään kaupunki. 2023a. Maahanmuuttajien palvelutori. Viitattu 9.4.2023. <https://www.hyvinkaa.fi/yritystoimintajaty/maahanmuuttajien-palvelutori/kotoutuminen-ja-asuminen/>

Hyvinkään kaupunki. 2023b. Työhönvalmennus. Viitattu 16.4.2023. <https://www.hyvinkaa.fi/yritystoimintajaty/tyollisyyspalvelut/tyohonvalmennus1/>

Hyvinkään kaupunki. 2023c. Keski-Uudenmaan TYP. Viitattu 16.4.2023. <https://www.hyvinkaa.fi/yritystoimintajaty/tyollisyyspalvelut/keski-uudenmaan-typ/>

Hyvärinen M., Nikander P. & Ruusuvuori J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue. 2023. Maahanmuuttajapalvelut. Viitattu 15.4.2023. <https://www.keusote.fi/palveluhakemisto/maahanmuuttajapalvelut/>

Kotoutuminen. 2023a. Työllisyyspolitiikan kehittäminen maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeisiin. Viitattu 9.2.2023. <https://kotoutuminen.fi/tyollisyyspolitiikan-kehittaminen>

Kotoutuminen. 2023b. Kotoutumislain muutokset vuonna 2023. Viitattu 9.2.2023. <https://kotoutuminen.fi/kotoutumislain-muutokset-2023>

Kotoutuminen 2023c. Keskeiset käsitteet. Viitattu 25.4.2023. <https://kotoutuminen.fi/keskeiset-kasitteet>

Kotoutuminen 2023d. Työvoimakoulutuksena järjestettävä kotoutumiskoulutus. Viitattu 1.5.2023. <https://kotoutuminen.fi/tyovoimakoulutuksena-jarjestettava-kotoutumiskoulutus>

Kuula A. 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Viitattu 5.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L2P8>

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta 936/2022. Viitattu 5.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220936>

Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. OKM. Viitattu 1.5.2023.

<https://okm.fi/documents/1410845/4240776/okm5.pdf/c8ba5aef-5038-4be0-80fd-80d75a00f8e7/okm5.pdf?t=1488536641000>

Maahanmuuttajien matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelut. Selvityksen loppuraportti 2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:27. TEM. Viitattu

5.3.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162218/TEM_2020_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut. 2021. Valtionneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29. Valtioneuvosto. Viitattu 1.5.2023.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163095/VNTEAS_2021_29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetushallitus. 2018. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu

9.2.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8777365>

Opetushallitus. 2023a. Aikuisten perusopetus. Viitattu 7.4.2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aikuisten-perusopetus>

Opetushallitus. 2023b. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 27.4.2023.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/aikuistenperusopetus/2499640/tekstikappale/2499894>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Aikuisten perusopetus uudistuu. Viitattu 1.5.2023.

<https://okm.fi/-/aikuisten-perusopetus-uudistuu>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023. Maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus.

Viitattu 16.4.2023. <https://okm.fi/maahanmuuttajien-luku-ja-kirjoitustaidon-koulutus>

Punainen Risti 2023. Ideapankki. Viitattu 16.4.2023.

<https://rednet.punainenristi.fi/node/59413>

Puusa A. & Juuti P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Sisäministeriö. 2023. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Viitattu 15.2.2023.

<https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023. Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys.

Viitattu 19.2.2023. <https://stm.fi/maahanmuuttajien-hyvinvointi>

Talentia 2021. Nyt on sosiaaliohjauksen aika. Viitattu 25.4.2023.

<https://www.talentia.fi/talentia-lehti/nyt-on-sosiaaliohjauksen-aika/>

TEM. 2022. TE-palvelut 2024 uudistus. Viitattu 9.2.2022. <https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023. UTH-ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus. Viitattu 1.5.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/uth-ulkomaista-syntyperaa-olevien-tyo-ja-hyvinvointi-tutkimus>

Tilastokeskus. 2018. Hyvinkää. Viitattu 16.4.2023. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen/Maa_hanmuuttajat_ ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus. 2021. Hyvinkää. Viitattu 16.4.2023. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus. 2022. Viitattu 16.4.2023. https://stat.fi/til/opiskt/2021/opiskt_2021_2022-03-31_tie_001_fi.html

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2023. Ulkomaalaisten työttömyys ja palveluihin osallistuminen. Viitattu 16.4.2023. <https://kotoutuminen.fi/documents/56901608/148590213/Tammikuu-2023-Ulkomaalaisten-tyottomuus-ja-palveluihin-osallistuminen.pdf/c888ca53-8058-3926-d878-f7f7bbc10c27/Tammikuu-2023-Ulkomaalaisten-tyottomuus-ja-palveluihin-osallistuminen.pdf?t=1675168052716>

Työ- ja elinkeinopalvelut. 2023. Uusimaa. Työllisyyskatsaus. Viitattu 16.4.2023. https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Textbase/Tkat-02/Pdf/Tkat_fi.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Verkosto	32
Kuvio 2: Eri tahojen työnkuvat.....	33
Kuvio 3: Ylä- ja alaluokat	33

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset Hyvinkään aikuisten perusopetus.....	59
Liite 2: Haastattelukysymykset maahanmuuttajien työllisyyspalvelut.....	60
Liite 3: Haastattelukysymykset maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut.....	61

Liite 1: Haastattelukysymykset Hyvinkään lukion aikuisten perusopetus

1. Miten mielestäsi aikuisten perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttajien opiskelua tukevia kotoutumista edistäviä ohjauspalveluita voisi kehittää?
2. Minkälaista sosiaalista tukea koet maahanmuuttajaopiskelijoiden tarvitsevan aikuisten perusopetuksen opintojen aikana?
3. Minkälaista verkostoyhteistyötä kaipaisit maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluilta ja maahanmuuttajien työllisyyspalveluilta liittyen opiskelijoiden sosiaaliseen ja kotoutumista edistävään tukemiseen?

Liite 2: Haastattelukysymykset maahanmuuttajien työllisyyspalvelut

1. Millaista tukea työllisyyspalveluiden näkökulmasta aikuiset maahanmuuttajat tarvitsevat opiskelunsa aikana?
2. Hyvinkään lukion aikuisten perusopetukseen valitaan vuosittain maahanmuuttajia opiskelemaan. Millaista yhteistyötä tässä yhteydessä työllisyyspalveluilla olisi mahdollista tehdä, jotta opiskelemaan pääsisivät motivoituneimmat ja eniten koulutuksesta hyötyvät?
3. Minkälaista tukea maahanmuuttajat hakevat teiltä työllisyyspalveluilta? Ja onko osa asiakkaista aikuisten perusopetukseen aikovia tai sen käyneitä?
4. Minkälaista verkostoyhteistyötä kaipaisitte Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden opettajilta ja opinto-ohjaajilta sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluilta liittyen opiskelijan kotoutumisen edistämiseen ja sosiaaliseen tukemiseen?

Liite 3: Haastattelukysymykset maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut

1. Millaista ei-taloudellista tukea maahanmuuttajat hakevat opintojensa aikana maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluilta?
2. Hyvinkään lukion aikuisten perusopetukseen valitaan vuosittain haastattelujen kautta aikuisia maahanmuuttajia opiskelemaan. Millaista yhteistyötä tässä yhteydessä työllisyyspalveluilla olisi mahdollista tehdä, jotta opiskelemaan pääsisivät motivoituneimmat ja eniten koulutuksesta hyötyvät?
3. Minkälaista verkostoyhteistyötä kaipaisitte Hyvinkään lukion aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden opettajilta ja opinto-ohjaajilta sekä työllisyyspalveluilta liittyen opiskelijan kotoutumisen edistämiseen ja sosiaaliseen tukemiseen?